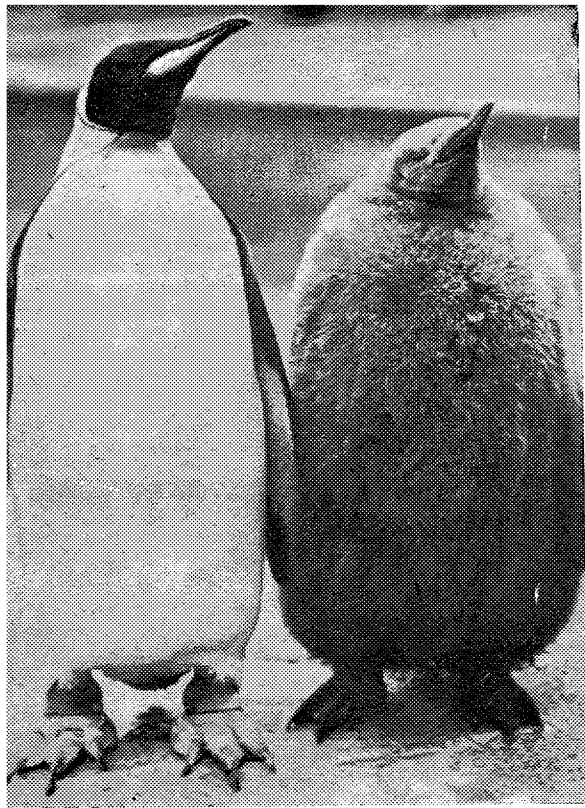

Vader pinguïn: „Zoon, nu je eindelijk op eigen poten kunt staan zal ik je de mensen tonen”.

Zoon: „Wat zijn mensen, vader?”

Vader: „Ook een soort dieren, net als wij. Geleerde pinguïns beweren, dat wij van hen afstammen. Kijk, daar lopen er een paar. Ze kunnen, net als wij, op hun achterpoten staan, maar ze zijn veel primitiever, want ze hebben geen veren zoals ik, of haren zoals jij. Men zegt, dat ze onder die flapperende lap-pen helemaal naakt zijn”.

Z.: „O”.

V.: „Ze zijn wel sterk, want ze hebben jouw moeder en mij, en al die andere dieren hier, gevangen en opgesloten. Ze willen natuurlijk van ons leren, hoe ze zich moeten gedragen. Denk er dus om, dat je altijd leeft als een goede pinguïn”.

Z.: „Hoe leeft een goede pinguïn, vader?”

V.: „Kijk maar naar je moeder en mij. Zoals wij lopen, zwemmen en spreken is het goed. Begrepen?”

Z.: „Ja vader. Dus moeder en jij zijn goede pinguïns?”

V.: „En of! Of dacht je soms van niet?”

Z.: „Nou ja . . . Dus toen jij gisteravond van buurman die kabeljauw weggriste was dat goed?”

V.: „Vanzelfsprekend. Een goede pinguïn denkt 't eerst aan zijn eigen maag”.

Z.: „Maar buurman had niets, en jij twee vissen”.

V.: „Had 'ie er maar eerder bij moeten zijn”.

Z.: „En toen 'ie kwaad werd heb jij 'm nog een tik met je snavel gegeven. Was dat ook goed?”

V.: „Moet 'ie maar niet zo te keer gaan. Vorige week heeft hij een van mijn vissen opgegeten. Nu zijn we kiet”.

Z.: „O . . . Dus als ik vanavond een vis van jou wegneem, dan is dat goed?”

V.: „Je zult het wel uit je lijf laten. Als je dat doet krijg je me toch een pak voor je staart . . .!”

Z.: „Nou begrijp ik er niets meer van. Je zegt dat ik net zo moet doen als jij om een goede pinguïn te zijn. En als ik dat wil doen krijg ik voor mijn staart . . .”

V.: „Je bent een brutale snotsnavel!”

Z.: „O . . . Vader, vertel eens: waarom denken de geleerden dat wij van de mensen afstammen?”

MENS

en Wereld

Jungschläger

Volgens artikel 11 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens heeft een ieder, die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd, er recht op voor onschuldig te worden gehouden, totdat zijn schuld krachtens de wet bewezen wordt in een openbare rechtszitting, waarbij hem alle waarborgen, nodig voor zijn verdediging, zijn toegekend. Dezelfde tekst staat in artikel 14 van de voorlopige Indonesische konstitutie en in die konstitutie staat nog heel wat meer, dat in dit verband zou kunnen worden aangehaald en rechtstreeks op de Rechten van de Mens betrekking heeft. Maar ziet, de theorie blijkt helaas veel schoner dan de praktijk, hetgeen een aantal Nederlandse arrestanten in Indonesië in het algemeen en de voormalige Maas-trichtenaar Leon Jungschläger in het bijzonder tot dusver heeft moeten ondervinden.

Blijkens zijn repliek heeft de openbare aanklager Soenarjo – die geen jurist is en overigens wederom de doodstraf tegen beklagde heeft geëist – alsnog een wijziging in de tenlastelegging willen aanbrengen door toevoeging van de woorden „met opzet”. Ons dunkt dit een in juridisch opzicht weinig gelukkige methode om een verdachte op de knieën te krijgen (lukt het langs de ene weg niet dan maar langs de andere), die al evenmin in overeenstemming schijnt met wat art. 1 lid 3 van het Handvest der Verenigde Naties bedoelt te verstaan onder toepassing der beginselen van menselijke rechten en fundamentele vrijheden. Al even ongelukkig is geweest, dat

1. de internationaal gebruikelijke consulaire bijstand de Nederlandse arrestanten in Indonesië zeer geruime tijd onthouden is niettegenstaande talrijke Nederlandse protest-nota's;
2. juridische bijstand niet werd verleend dan wel zo lang mogelijk opgehouden;
3. priesters in bepaalde gevallen niet bij de gearresteerden werden toegelaten;

4. beschuldigingen van mishandelingen aanvankelijk werden ontkend, later via de pers werden geriposteerd onder het argument: „Er is natuurlijk een verschil tussen mishandeling en mishandeling. Als iemand tracht de politie verklaringen te onthouden en na een paar klappen ter aanmoediging bereid blijkt de waarheid te vertellen, hebben deze klappen weinig betekenis indien blijkt, dat zij inderdaad die waarheid aan het licht brengen. In zo'n geval is het moeilijk te spreken van mishandeling.” (Openbare aanklager Soenarjo tegenover een correspondent van het „Nieuwsblad voor Indonesië”);
5. Nederlandse nota's onredelijk lang bleven liggen dan wel van de hand werden gewezen dan wel op daarin aan het licht gebrachte ernstige feiten niet werd ingegaan;
6. de dappere Indonesische advokate van beklagde, mej. mr. Nany Razak, onder morele pressie van de verdediging moest afzien;
7. de Nederlandse advocaat, mr. H. A. Bouman beschuldigd werd van het omkopen van getuigen nadat men had gepoogd hem daartoe een valstrik te spannen;
8. getuigen gedwongen werden tot het afleggen van onjuiste verklaringen dan wel het naar voren brengen van geheel nieuwe verklaringen, nieuwe feiten dan wel volmaakt andere feiten werd toegestaan;
9. pogingen van de Nederlandse regering voor de beklagden bijstand van Nederlandse, Britse en Amerikaanse advokaten te verkrijgen systematisch werden afgekeurd;
10. in strijd met een door de Indonesische minister van Buitenlandse Zaken kategorisch gedane belofte mr. Van Empel niet tot de verdediging van Jung-

(Zie verder pag. 2)

KRITISCH ALLERLEI

In West-Duitsland verschijnt nog steeds een aantal onfrisse blaadjes van oud-Nazi's, die bepaald niet bevorderlijk zijn voor de opbouw van een democratische geest bij onze oostelijke bureu. „Vrij Nederland” schreef over één van deze blaadjes, nl. „Die Anklage” o.m. het volgende:

„Op de voorpagina van enkele nummers staat: „Iedereen heeft het recht, zijn mening in woord, publikatie en beeld vrij te uiten en te verspreiden. (Art. 5, Wetgeving van de Bundesrepubliek).” Zij beroepen zich dus op democratische grondrechten... om de meest brute en leugenachtige aanvallen tegen de democratie te lanceren.

Zij schrijven over de „jüdische Rechtsanwalt” zus en de „jüdische journalist” zo. Nog enkele stapjes, en het „niveau” van de „Stürmer” is bereikt.

„Er zijn nooit gaskamers geweest. Dachau was een soort vakantieverblijf. Zij zeggen, dat, wanneer iemand mishandeld werd, de hiervoor verantwoordelijke steeds zijn straf heeft gekregen; „in verscheidene gevallen zijn zij, die voor zulke excessen verantwoordelijk waren ter dood veroordeeld en ook ter dood gebracht.”

En de duivelse infamie van het Duitse blad bereikt een hoogtepunt, wanneer het eist — EIST! —: „Wij eisen, dat het haatlied over de zes miljoen vermoorde Joden, zoals dat heet, nu eens eindelijk verstomt. Wij eisen dat de gruwelsprookjes over het kamp Dachau verdwijnen. Wij eisen dat de regering van de Duitse bondsrepubliek nu eens eindelijk maatregelen neemt, waardoor aan de boosaardige propaganda-aktie een eind wordt gemaakt.”

Zij doen verontwaardigd... zij beschuldigen... zij eisen. Hoe lang nog?

De vliegende schotels zijn al weer een hele tijd uit de lucht en dus ook uit het nieuws. Maar dank zij de onvolprezen Zwitserse Courier interplanétaire kunnen de liefhebbers, die nog geen afstand hebben willen doen van hun dag-

dromen, van tijd tot tijd er iets over vernemen. Ziehier een staaltje waarachtige onvervalste waarneming.

De heer Thirouin, een veehouder uit Puy-Saint-Gulmier, hoedde op zekere ochtend om elf uur zijn koeien. De zon scheen helder, de lucht was blauw, Plotseling zag hij een lichtend voorwerp op zich afkomen. Het ding was rond en had ongeveer één meter middellijn. Zoals begrijpelijk deed de heer Thirouin een paar passen achterwaarts, maar het ding bleef hem volgen op een afstand van twee-en-een-halve meter. En zo bleven ze een tijdje achter elkaar aan gaan, tot het de heer Th. begon te vervelen. Hij bleef staan en vroeg: „Wat mot dat op mijn land?” Er kwam geen antwoord. De heer Th., hierdoor aangemoedigd, deed enige passen voorwaarts en het ding week achteruit. De heer Th., nog moediger, hief zijn stok op en bedreigde het ding met een pak slaag. Het ding verdween haastig achter een bosje en vandaar uit het gezicht. Als u dus een vliegende schotel in uw tuin krijgt, jaag het ding er gerust uit raadt „De Groene Amsterdammer” ons aan.

De „Frankfurter Allg. Ztg.” publiceerde een artikel ter herdenking van de „kristalnacht” in 1938, toen bijna alle zeshonderd synagogen in Duitsland in brand werden gestoken en tal van Joodse winkels werden geplunderd nadat — vandaar de naam — de etalage-ruitte waren ingeslagen:

„De geschiedenis van het Jodendom is een geschiedenis van vervolging. Op bijna elke eeuw van Europa's geschiedenis drukt de onzalige heugenis aan pogroms in vele landen. Een minderheid-naar-ras, die men — voorzover zij zich niet had geassimileerd — tot een getto-bestaan met alle negatieve invloeden van dien had gedoemd, werd de weerloze en gemakkelijk te grijpen zondebok ter verkapping van eigen falen. Maar nooit heeft een vervolging van mensen ook maar in de verste verte zulk een mate van vernietigingsmanie en onmenselijke

lijke perfectie bereikt als in onze eeuw, in ons land. Als wij aan dit historische feit herinneren, dan doen we dat niet om opnieuw met een kollektieve aanklacht te komen. Wat in de vernietigingskampen gebeurde zijn de meeste Duitsers pas na de oorlog te weten gekomen. Maar de „kristalnacht” van 1938 heeft een heel volk beleefd — toornig, verontwaardigd, onverschillig of met voldoening. In die nacht echter daalde definitief de duisternis der katastrofe over Duitsland. En dat behoort zich in ons geheugen te prenten.”

In het kerkblad van de Remonstrants-Gereformeerde Gemeente van Hilversum schrijft ds. W. Muilwijk over de geringe kerkelijke belangstelling o.m.:

„Natuurlijk, er wordt in de diverse kerkelijke gemeenten heel wat werk verzet. Toch is er reden tot ernstige ongerustheid. Allereerst om het ontstellende absentisme. Vele malen groter is het aantal van hen, die geen enkel reëel contact hebben met het kerkelijk leven — ook al zijn ze bij een kerk aangesloten — dan van hen die aan het godsdienstig gemeenschapsleven deelnemen.

Wie midden in het kerkelijk werk staat en dit moet leiden, stoot voortdurend het hoofd wanneer om medewerking wordt gevraagd. Men geeft eenvoudigweg niet thuis, of betoont zich zelfs geprikkeld, dat men een beroep op medewerking durft doen.”

Prof. dr. P. J. Kruyt schreef een studie over „Het Bevolkingsvraagstuk in Nederland” in „Socialisme en democratie”. In zijn studie haakt hij aan bij recente publikaties van prof. Hofstee, prof. van Heek en de Wiardi Beckman-stichting. „Uit alle drie hier besproken geschriften kan men duidelijk opmaken, welke spanning het geboortevraagstuk in de katholieke geleerden zelf veroorzaakt. Die spanning op te heffen is een zeer moeilijke opgave en ik wens daarvoor de katholieken alle wijsheid toe... Maar laat men dan alle energie daaraan besteden en niet luidkeels zijn „gevoel van kwetsbaarheid” afreageren op andersdenkenden...”, aldus prof. Kruyt.

In Port Elizabeth in Zuid-Afrika werd een klein meisje aangereiden. Zodra de melding van het ongeluk binnenkwam, reed een „niet-Europese” ambulance-auto uit met een „nietblanke” chauffeur en helper. Een blanke vrouw, die tussen de nieuwsgierigen stond, die zich om het gewonde meisje hadden verzameld, protesteerde er tegen, dat het kind door deze wagen zou worden weggebracht. Volgens de „apartheids wetten” mocht het kind alleen door een „blanke” auto worden vervoerd. Toen een half uur later die „blanke” ambulance arriveerde, was het kind al dood.

De principiële raszuiveraars kunnen dus gerust zijn. Het kind is „onbesmet” gestorven.

Op de eerste kristelijke konferentie voor geheel Afrika, welke te Marangoe in Tanganjika wordt gehouden, heeft Fridtjof Birkeli, het hoofd van de wereldmissies van de Luterse Wereldfederatie, verklaard dat de poging van de kristenen om de snelle verspreiding van de Islam in Afrika door een keten van missies tot staan te brengen, geen succes heeft gehad. Indolentie en het materialisme onder de kristenen en de statische denkwijze van hun kerken waren de gevaarlijkste factoren voor het kristendom in Afrika, zo meende hij.

Volgens de Russische „Komsomolskaja Prawda” heeft men op het tiende kongres van de kommunistische jeugd van de Sowjetrepubliek Kirgizië gekonstateerd, dat de „feodale zeden” zich in zo verre handhaven, dat meisjes ontvoerd worden. In een enkel distrikt waren in een jaar ongeveer twintig meisjes ontvoerd voor gedwongen huwelijken. Vele jongeren sluiten zich aan bij de protestantse kerk, en niet bij de in Rusland overheersende Grieks-Orthodoxe kerk. Is dit te beschouwen als een verzet tegen de machtige tradities van een aloude staatskerk en tegelijk als een protest tegen de kommunistische dogmata, die langzamerhand aan aderverkaveling gaan lijden?

Vervolg: Jungschläger

schläger werd toegelaten en hem zelfs aanvankelijk geen bezoekersvisum werd verleend;

11. de voormalige Indonesische bizondere ambassadeur in Nederland, mr. Oetoyo Ramelan, het werpen met rotte vruchten en het intimideren van mevrouw Bouman heeft gekleind door te wijzen op wel ernstiger feiten, die zich in andere landen (bijv. Algerije) afspeelden;
12. al meer dan twee jaar Nederlandse arrestanten in voorarrest worden gehouden zonder dat er ook maar enig schot in de behandeling van hun zaak schijnt te zullen komen.

ROETHOF

HET NIEUWE HART IN DE LENTE

Bloemen en landlieders heel den dag.
Namen die de ziel vindt maar niet kan noemen.
En in den nacht landlieders en bloemen
Die door de droomen lichten met hun lach.

En het zeere verlangen valt nu neer,
En wijkt stil weg en is ver en vergeten...
De kleinste kinderen in de dorpsstraat weten
't Oud levensgeheim. En ik weet het weer.

Nu niet aarzelend zoeken meer, niet vragen
Naar zin en oorsprong van angstig verdriet,
Van twijflend tasten, onvervulde dagen

Want met dees wereld werd ik nieuw. En ziet,
Het is nu alles opgelost. Hier lagen
Altijd mijn schatten — maar ik zag ze niet.

VICTOR E. VAN VRIESLAND

Uit: „Drievoudig verweer”, uitgave: Querido.

IN GOED GEZELSCHAP (11)

EMILE ZOLA

Het is soms zo dat namen, die op een bepaald ogenblik in ieders mond waren, het volgende geslacht niets meer zeggen. In mijn jongensjaren wist elk ongeletterd boertje van buiten wie Zola was; al had het nooit van naturalisme of van experimentele romans gehoord. Hieruit blijkt wel, dat men de grote Franse schrijver, die op 2 april 1840 als zoon van een Italiaanse ingenieur werd geboren, niet uitsluitend als letterkundige behoeft te waarderen om van zijn betekenis overtuigd te worden. Er moet in zijn werken nog iets anders zich hebben geopenbaard, dat tot de ziel van het volk sprak en dat zijn naam voor de één als een vloek deed klinken en voor de ander als die van een heilige. En dat „andere” moge hem een plaats geven in de portrettengalerij, die de verschillende facetten van het humanisme wil afspiegelen.

In een schoolboek over de Franse literatuur, dat na de eerste wereldoorlog is verschenen, betreurt de onderwijzer het dat Zola zich in zijn beschrijvingen bovenal heeft aange trokken gevoeld tot het leven van de lagere klassen der maatschappij, en dat hij zulk een bijzondere aandacht schenkt aan de lagere instinkten van het menselijke gemoed.

De school blijkt met dit oordeel de trouwe afschaduwing van de openbare mening. Zola te lezen was in de ogen van welmenende ouders een teken van verderf onder de jeugd.

Men zag niet in, dat het kiezen van zijn onderwerpen niet voortspoot uit een perverse belangstelling, maar veroorzaakt werd door de weloverwogen gedachte, dat ook de door een schijnheilige maatschappij verdonkeremaande zijde van het leven en van de gemeenschap tot de mens behoort en dat, wie zijn hart openstelt voor het wel en wee zijner naasten en wie zijn geest verdiept in hun lieven en lijden, ook en vooral dit verwaarloosde deel aan zijn recht moet helpen.

Als literair theoreticus moge Zola gefaald hebben met zijn idee, dat de kunstenaar niets dan de blote werkelijkheid heeft af te beelden en dat hij de menselijke gevoelens en wederwaardigheden uit lichamelijke en maatschappelijke gegevens kan afleiden gelijk de scheikundige in zijn laboratorium – zijn schrijfsrant moge voor de tegenwoordige lezer te nadrukkelijk en te langdradig zijn – wat voor ons het voornaamste blijft, is de onverschrokkenheid en de waarheidsdrang, waarmee hij de verschijnselen van zijn tijd heeft ontleed en beoordeeld.

Men heeft hem vanwege zijn aandacht voor de voosheid van het politieke en sociale leven, de onhoudbaarheid van de godsdienstige gevoelens en voorstellingen, het huiveringwekkende van de dierlijke drijven in het menselijke gemoed wel een pessimist genoemd. Ten onrechte. Het sombere duister, dat hij voor zijn lezers oproept, is de keerzijde van het licht, dat zijn idealisme voor hen ontsleept. Zola is overtuigd, dat deze droeve en zinloze wereld veranderen kan. Hij huldigt deze overtuiging als revolutionair. Maar er moet voor deze ommekeer worden gestreden, hardnekkig, onverschroomd, zonder aanzien des persoons. Het heden is donker, in de toekomst zal de zon weer schijnen!

Wij kunnen Emile Zola het beste recht doen door te verwijzen naar zijn laatste romans, die weliswaar als kunstwerken minder geslaagd zijn dan die uit zijn vroegere jaren, maar die de ook daarin reeds tot uiting gebrachte levensbeschouwing nog eens nadrukkelijk propageren. Inzonderheid zijn trilogie „Drie steden” is in dit opzicht leerzaam. Zij behelst de levensloop van de jonge geestelijke Pierre Froment, die in Lourdes zijn geloof in het wonder verloren heeft, te Rome het geloof in de kerk en tenslotte te Parijs het geloof in het goede werk der barmhartigheid. Hij legt zijn soutane af, omdat hij in de wetenschap en de arbeid een nieuwe godsdienst meent te hebben gevonden.

Zijn broer Guillaume, ingenieur van zijn vak, is uit bitterheid en weersin over het lijden der arbeiders en de liederlijkheid van hun overheersers anarchist geworden. Hij heeft een poeder uitgevonden, dat duizendmaal krachtiger uitwerking heeft dan het dynamiet, en wil hiermee de Sacré Coeur verwoesten. Deze toen in aanbouw zijnde katedraal op Montmartre was voor hem de vesting van het absurde, door de kerk juist op dit door heel Parijs zichtbare punt neergezet als een uitdaging voor de Lichtstad, die het centrum is van de Europese cultuur.

Hij wil deze daad volvoeren op het ogenblik waarop honderden pelgrims zich in dat heiligdom verzamelen. Met moeite overreedt zijn broer hem, zulk een gewelddaad na te laten. En zelf ziet de ingenieur na zijn eerste opwelling het dwaze en nutteloze van dit plan in. „Welk een verblinding”,

Grondpatronen van psychische ontsporing

Dr. C. J. Schuurman geeft in zijn boekje „Grondpatronen van psychische ontsporing” een stuk populaire psychologie met een min of meer duidelijk opbouwende strekking. Hij gaat daarbij uit van een bepaalde vorm van religieus humanisme, waarin kosmische verbondenheid een grote rol speelt.

Hij stelt eerst een aantal premissen voorop. Deze meningen zijn voor iemand, die kritisch beziet, niet zo makkelijk te volgen en te begripen. Naar mijn gevoel stuit ik ook op duidelijke inkonsequenties. Eén van dr. Schuurmans stellingen is dat de mens van duizend jaar voor Christus nog sterk kosmisch verbonden was, maar even later valt dit spreken over „de mens” van voor 3000 jaar weg en spreekt hij over slechts een kleine groep ingewijde astrologen, die ver van de massa leefden. Alles goed en wel, maar wat weten wij nu eigenlijk van de mens van 3000 jaar geleden? Zo zou ik meer opmerkingen kunnen maken.

Dr. Schuurman verdeelt het menselijk bestaan ergens in vier delen, die hij elk zeer essentieel noemt (het kosmische, het biologische, het psychische en het geestelijke); enkele bladzijden verder echter blijkt dat hij de vier-deling weer heeft laten vallen en vervangen door een drie-deling.

Ik kan het niet nalaten uitdrukkelijk te protesteren tegen de scherpe scheiding, die hij ook weer tussen dier en mens wil leggen: zeker er zijn verschillen, maar ze zijn graduëel en het is volkomen onbewezen dat het dier in potentie niet alle z.g. menselijke functies reeds bezit.

bekent hij tegenover zichzelf, „te geloven, dat verwoesting en moord een vruchtbare daad zouden wezen, die de bodem bevrucht voor een gelukkige en overvloedige oogst!” En hij besluit, zijn vinding aan te wenden voor vreedzaam gebruik. De techniek zal van dit ontplofingsmiddel profijt kunnen trekken bij het aanzetten van motoren.

Denken wij bij het lezen hiervan niet terstond aan de geleerden, die tegenwoordig aan de atoom-bom zijn afschuwelijk vernietigingsdoel willen ont-nemen en de daarin belichaamde kracht eveneens willen gebruiken ten bate van de industrie? De oude vriend van Guillaume, een beroemde scheikundige, die in Zola's roman als sprektrumpet van de schrijver optreedt, verklaart dat Guillaume met dit nieuwe plan de ware revolutie ontkent. De ware revolutie, dat is de wetenschap! „Het is met háár en niet met die stompzinnige bommen, dat men de wereld hervormt. Niet door te verwoesten, maar door te scheppen doet ge de revolutionaire daad. De wetenschap is de enige, die, boven de armzalige politieke gebeurtenissen en de holle agitatie van de partijen en de eerzuchtigen uit, werkt aan de mensheid van morgen, en voor haar de waarheid, de gerechtigheid en de vrede bereidt.”

Zola, die als overtuigd atëist in kerk en geestelijkheid met hun verwijzing naar de hemelse illusie ten koste van de aardse realiteit een aantasting zag van het bloeiende en vruchtbare leven, geloofde met een hardnekkig idealisme in de onoverwinnelijke macht van de waarheid en het recht. „Alleen”, laat hij een zijner personages zeggen, „er zijn vaak duizenden jaren voor nodig!”

Persoonlijk heeft hij met heel zijn wezen dit geloof bevestigd, toen hij op 13 januari 1898 zijn „J'accuse!” („Ik beschuldig”) de wereld inslingerde en daarmee een wending teweeg bracht in de zaak van Alfred Dreyfus, die als slachtoffer van het antisemitisme, het klerikalisme en het militarisme onschuldig veroordeeld was. Zijn naam werd toen de belichaming van het humanisme in de praktijk; alle bezwaren tegen de „onzedelijkheid” van zijn romans maakten plaats voor een verering, waarvan men ook hier in Nederland zelden zulk een indrukwekkende demonstratie krijgt te beleven

H. G. CANNegiETER

Naar mijn mening getuigt dit boekje van weinig kritisch inzicht. De meningen, die verkondigd worden alsof het wetenschappelijke inzichten en konklusies zijn, behoren inderdaad tot het terrein van het geloof. Dat is niet erg, waarom zou men iemand zijn geloof niet gunnen en natuurlijk is het waar dat wetenschappelijk inzicht niet altijd de soliede grond voor levensgeluk is. Maar het is toch noodzakelijk verantwoord wetenschappelijk inzicht en geloof, dat berust op emotionele elementen, goed uit elkaar te houden. Dat geschiedt hier niet.

Het is merkwaardig, doch naar mijn mening ook betreurenswaardig, dat wij nu naast konfessionele psychologische beschouwingen, waarin alles uit de hoek ener konfessionele levensbeschouwing bekeken wordt, ook humanistische psychologie hebben gekregen, waarin volgens hetzelfde recept te werk wordt gegaan. Men begripte mij goed, ik weet zeer goed dat het onmogelijk is geheel los te komen van zijn levensbeschouwing, maar ik zie toch wel een mogelijkheid, zowel voor een konfessioneel denkend mens als voor een humanist zich in psychologische beschouwingen zo ver mogelijk daarvan los te maken: in hoever dat lukt is een tweede! Juist in humanistische kringen bestaat, mij dunkt terecht, de sterke behoefte aan een verantwoorde kritische houding. Laat men deze los, dan belandt men bij een tweeslachtig geschrift als het besprokene. Of, wat ook kan, bij zuiver opbouwend, stichtelijk schrijven, dat andersdenkenden echter weinig meer te zeggen heeft.

V. W. D. SCHENK

Leven als experiment (1)

Woorden als „experiment” en „experimenteel” hebben welhaast een vertrouwde klank gekregen: experimentele schilderkunst, experimentele poëzie zijn voor velen al geen schokkende noviteiten meer.

Dit betekent niet dat zij nu algemeen ge waardeerd of zelfs maar aanvaard worden. Begrijpelijk is dit alleszins. Het nieuwe, het verrassende, het ongewone „experimentele” in de kunst en in het leven in het algemeen, dwingt ons de traditionele gevoels- en denkwegen te verlaten en ons bezig te houden met het onbekende. Dit is meest een moeilijke opgave, die dan ook al te vaak op weerstanden stuit. Wij verlaten niet gaarne de vertrouwde wegen en zien evenmin graag dat vertrouwde, traditionele normen en maatstaven diskutabel gesteld worden, gekritiseerd en ondergraven door hen die het experiment verkiezen, boven de traditie.

Om bij de kunst te blijven, velen wenden zich af van de moderne kunst en zoeken hun heil bij de oudere scholen, die hun een vertrouwde sfeer bieden, doch waarbij zij al te grif vergeten dat de poëzie van bijv. de Tachtigers in Nederland of de impressionisten in Frankrijk aanvankelijk met evenveel afkeer, kritiek en vooroordeel ontvangen werden als de moderne hedendaagse kunst thans. Het Franse impressionisme was immers omstreeks 1870 ook „experimenteel” en vereiste toen van het publiek een even grote geestelijke heroriëntering als de moderne kunst nu. Het „experiment”, de drang naar het onbekende en nieuwe, is misschien wel een van de meest typische kenmerken van onze westerse beschaving.

De renaissancegeest

Dit experimentele karakter van onze cultuur heeft zich vooral sinds de Renaissance duidelijk doen gelden. De Renaissance-mens was bezeten door een drang naar het nieuwe. De middeleeuwse tradities en leerstellingen, die voor eeuwen gesanktionerd waren door de uitspraken van oude kerkvaders, heiligen en ook „heidenen” antieken (*Plato, Aristoteles*), werden nu kritisch onder de loep genomen. Er werd geëxperimenteerd met de levende en dode stof. De Engelse denker *Francis Bacon* (1561—1626) verkondigde in zijn „*Novum Organum*”, dat de grondslag van de kennis te vinden is in de ervaring, het experiment, het empirisch onderzoek. De natuur werd niet langer bestudeerd uit de boeken van oude schrijvers, maar in de natuur zelf. De eigen keuze, de eigen visie, het kritische oordeel lieten zich van nu af aan duidelijker dan ooit te voren gelden. Autoriteit en traditie tuimelden van hun voetstuk.

De achtergrond van dit nieuwe streven, dit nieuwe levensgevoel was het verlangen de wereld en zichzelf te doorgronden en meer dan voorheen de eigen mogelijkheden te verwerkelijken. Terecht heeft *Michelet* de Renaissance gedefinieerd als „*découverte de l'homme, découverte du monde*” (ontdekking van de mens, ontdekking van de wereld). Het is de tijd, waarin *Leonardo da Vinci* schrijft: „Het experiment is de ware tolk tussen natuur en mens. De ervaring bedriegt nooit.” De Renaissance-mens was kritisch geworden. Onbevange trad hij de natuur tegemoet, onderzoekend en experimenterend, slechts vertrouwend op de rede.

Voor al sinds de Renaissance kenmerkte de westerse cultuur zich door een uitzonderlijk dynamische drang, die leidde tot een ongekende ontwikkeling, óók in de economische en politieke sfeer. Zozeer onderscheidt Europa zich hierin van Azië en Afrika, dat prof. dr. *Jan Ro-*

mein in zijn laatste boek „*Aera van Europa*” zelfs spreekt van een Europese afwijking van het algemeen menselijke patroon. Deze afwijking bestaat in het actief-organiserende en experimentele karakter van de Europese geest, die de Europese maatschappij een bijzondere dynamiek verleende, welke het aanzijn gaf aan techniek, industrie en kapitalisme.

Azië en Krishnamurti

Andere kulturen, bijv. de Aziatische, hebben een veel meer traditioneel, gebonden karakter: de binding met het verleden, de band met de voorouders en met de geheiligde tradities is hier over het algemeen zeer sterk. Daarom is een figuur als *Krishnamurti* in het Oosten een wel zeer opmerkelijke en uitzonderlijke verschijning. In de lezingen, die hij onlangs in Amsterdam hield legde *Krishnamurti* er nog weer eens de nadruk op, dat de mens zich los dient te maken van vooroordelen en tradities, die hun zin hebben verloren. Het fundamentele doel van de mens is vrijheid van geest. Deze is slechts te bereiken wanneer men zich heeft losgemaakt van iedere identifikatie met godsdienst, traditie, groep, standsgevoel enz.

Krishnamurti wekt de mens steeds weer op om alleen te durven staan, om zichzelf te zijn en een persoonlijke levenshouding op te bouwen. Maatschappelijk milieu, genoten onderwijs, opvoeding zijn alleen maar herinneringen, waaraan wij vastzitten en die het vrije denken belemmeren.

In één van zijn radiolezingen, gehouden in Bombay, zegt hij: „Gij, de individu, zijt veel belangrijker dan enig systeem, hetzij godsdienstig of maatschappelijk. De systemen beletten de mens zijn problemen op te lossen. Systemen zijn meer aandacht gaan vragen dan het lijden van de mens. Schema's als leidraad voor handeling vernietigen de vrijheid der mensen.”

Krishnamurti ziet het leven van de individuele mens dynamisch: het leven is een experiment in vrijheid.

Grenzen der vrijheid

Dus moeten wij streven naar een „absolute” vrijheid, naar een superieure vrijheid zonder verantwoordelijkheid jegens hen, die naast ons

Zomerschool „Socrates”

De Zomerschool van de humanistische Stichting „Socrates” wordt dit jaar gehouden van 23 tot 28 juli in de gebouwen van de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort. Onderwerp zal zijn: „*Humanisme en kunst*”. Het wordt behandeld in vier inleidingen: „De humanistische idee in de kunst in het verleden”, „De humanistische idee in de kunst van nu”, „Modern humanisme en klassieke kunst”, en „Wordende kunst in wordende samenleving”.

Kosten voor deelneming: f 42,50 inclusief volledig pensioen, f 7,50 zonder pensioen. Aanmeldingen: secretariaat „Socrates” Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

leven?, zal men vragen. Dit oude Renaissance-ideaal heeft nog steeds aantrekkingskracht voor velen. Doch wij noemen het al geen „ideaal” meer. Het heeft een donkere keerzijde. Wanneer ik sommigen deze „absolute” vrijheid (die in wezen onmogelijk is) hoor verdedigen dan denk ik wel eens aan de slaaf uit „Het rijk der mensen” van *Antoine de Saint-Exupéry*.

Die slaaf keerde na jaren slavernij in de vrijheid terug. „Hij was vrij, maar zonder banden. Zozeer zelfs dat hij zijn gewicht niet meer op aarde gevoelde. Hij miste het gewicht der menselijke betrekkingen dat de gang belemmert. Hij miste die tranen, die groeten, die verwijten, die vreugden, al datgene dat een mens streelt of smart, telkens wanneer hij een gebaar maakt. Die talloze banden welke hem met anderen verbinden en zijn gewicht zwaar maken.” En dan zijn wij het eens met de *Saint-Exupéry*, dat onze betrekkingen tot onze medemensen voor ons van essentiële betekenis zijn. Het verlangen naar een bande-loze vrijheid komt voort uit een egocentriciteit, die de weg tot echte menselijkheid afsluit.

Ook *Krishnamurti* zegt uitdrukkelijk: „Bestaan in isolement is een onmogelijkheid. Zijn is tot iets of iemand in verhouding staan. Zonder onderlinge verhouding is er in het geheel geen bestaan. De verhouding van de een tot de ander is de samenleving; de samenleving bestaat niet onafhankelijk van u.” Inderdaad. De mens kan zich eerst verwerkelijken in de samenleving en deze samenleving kan eerst groeien en zich ontplooiën dank zij de individuen, die deze samenleving vormen.

Gevaar van het totalitarisme

De opvatting, dat de individuele vrijheid (en daarmee ook de persoonlijke verantwoordelijkheid voor doen en laten!) een essentiële cultuurwaarde is, wordt niet overal aanvaard. De rechten van de mens, het streven naar vrijheid en ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid, zij worden voortdurend bedreigd door allerlei totalitaire geestesrichtingen, die de bekende psycholoog *Fromm* terecht ziet als de konsekwenties van de „angst voor de vrijheid”. De Engelse historicus *E. H. Carr* meent zelfs, dat het individualisme, het vrije denken slechts een tijdelijke faze in de cultuurgeschiedenis is.

In zijn boekje „De invloed van de Sovjet op het Westen” schrijft hij: „De huidige crisis van de westerse beschaving is wellicht in diepste wezen een crisis van het individu. De tijd van het individualisme, die nu ten einde loopt, is in de geschiedenis als een oaze tussen twee totalitaire stelsels — dat van de kerk en het keizerrijk der middeleeuwen en dat van de moderne wereld. Als men individualisme omschrijft als de opvatting, dat de geest of het geweten van het individu de plaats is, waar de laatste menselijke waarheden bewaard worden en, dat iedere individu daarom ten slotte zijn eigen oordelen moet vormen, dan is de totalitaire opvatting deze, dat een of andere georganiseerde groep of instelling (kerk, regering, partij) een bijzondere toegang tot de waarheid kent en daarom het recht en de plicht heeft de leden van de gemeenschap deze waarheid in te prenten met elk middel, dat daartoe het geschiktste lijkt. Vier eeuwen lang, van 1500—1900, was het individualisme de drijfkracht van de beschaving...”

Vóór 1900 zou het overbodig geweest zijn te herinneren aan het geweldige van deze grote, produktieve tijd — de bloei van kunst en literatuur en de vooruitgang van de wetenschappelijke kennis, gestuwd door de nieuwe vrijheid van gedachte en kritiek, de ontplooiing van handel en industrie en stoffelijke welvaart, en vooral de aanmoediging door de gemeenschap van het rusteloze, persoonlijke initiatief en de zin voor persoonlijke verantwoordelijkheid. Doch gedurende de eerste helft van de twintigste eeuw is het getij snel gekeerd. „Over-

(Zie verder pag. 11)

IN EN OM

het Humanistisch Verbond

Verantwoording
giften

MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN

Begrotingstekort
Akte 1955

Kongres 1956

21 en 22 april te APELDOORN
in Restaurant „De Poort van Kleef”, Marktplaats 11, Apeldoorn

Sekretaresse organisatie-komitee: Mej. H. M. ter Heege, Waltersingel 86, Apeldoorn
Postgirorekening no. 163051 t.n.v. D. Ph. Goddaer, Apeldoorn

Wijze van aanmelding

Voor *gemeenschapsafgevaardigden*: Voor *niet-afgevaardigden*:
Door middel van speciale aanmeldings- Door middel van een briefkaart.
kaart annex geloofsbrief, die ieder ge-
meenschapssekretariaat werd toege-
zonden.

Voor beide categorieën geldt:

Logies bij geestverwanten is mogelijk.

Kosten van de niet verplichte *warme maaltijd* op zondag, bedragen f 4,—.

Betaling hiervan dient tegelijk met de aanmelding te geschieden en wel op boven-
vermelde postrekening.

Aanmelding kan nog, mits direkt, geschieden bij bovenvermeld adres te Apeldoorn.
Ook zij, die niet in Apeldoorn logeren, dienen zich aan te melden.

PROGRAMMA:

Zaterdag 21 april.

14.30 uur	Ontvangst door het Gemeentebestuur
15.00—16.00	Aanmelding.
16.00—18.30	Eerste zitting.
18.30—19.30	Broodmaaltijd.
19.30—22.00	Tweede zitting.

Zondag 22 april.

10.00—10.45	Kultureel programma
10.45—12.30	Derde zitting.
12.30—14.30	Warme maaltijd.
14.30—17.00	Vierde zitting.

AGENDA:

1. Opening
2. Notulen, mededelingen en ingeko-
men stukken
3. Jaarverslag van de sekretarissen
4. Financiële paragraaf jaarverslag
5. Rekening en verantwoording 1955
6. Kontributie-voorstel en amende-
menten
7. Inleiding van mr. H. B. J. Waslan-
der: „Het Humanisme als grondslag
voor politieke keuze”
8. Begroting 1956
9. Overige voorstellen der gemeen-
schappen
10. Verkiezing hoofdbestuur en kas-
kommissie
11. Bestuursoverdracht
12. Rondvraag
13. Sluiting

J. M. A. te A. f 95.50, J. E. K. C. te A. f 25.—,
J. N. B. te A. f 20.—, S. B. te A. f 95.50, O. D. te A.
f 25.—, E. W. G.-D. te A. f 95.50, Ch. A. I. te A.
f 95.50, W. K. te A. f 95.50, F. A. d. K. te A.
f 95.50, G. A. O. K. te A. f 95.50, A. G. H. K. te A.
f 50.—, J. v. L.-W. te A. f 95.50, A. G. L. te A.
f 95.50, H. S. te A. f 95.50, J. N. V. te A. f 95.50,
H. B. J. W. te A. f 95.50, A. W.-G. te A. f 95.50,
W. J. B. te 's Gr. f 95.50, A. B.-K. te 's Gr. f 100.—,
J. J. B. te 's Gr. f 50.—, M. v. D. te S. f 50.—, C. v.
E.-T. te 's Gr. f 50.—, Th. M. v. E. te 's Gr. f 95.50,
T. J. E. te 's Gr. f 70.—, J. G. te 's Gr. f 50.—, M. J.
G. te 's Gr. f 95.50, W. H. te 's Gr. f 95.50, J. H. te
's Gr. f 100.—, C. A. de J. te S. f 50.—, J. K. te 's Gr.
f 100.—, J. K. te 's Gr. f 95.50, M. G. M.-B. te 's Gr.
f 25.—, A. S. v. O. te 's Gr. f 95.50, G. S. te 's Gr.
f 95.50, A. J. C. de W. te 's Gr. f 95.50, L. de W. te
's Gr. f 50.—, P. G. L. te M. f 50.—, F. W. E. te A.
f 25.—, W. R. te A. f 95.50, C. J. van S. te A. f 25.—,
F. G. U. te A. f 25.—, J. H. R. te A. f 50.—, A. I. v. d.
V. te A. f 25.—, J. K. te A. f 25.—, C. J. P. te H.
f 100.—, B. V. te A. f 100.—, B. B. te A. f 100.—,
M. D.-K. S. te O. f 95.50, C. W. D. te A. f 20.—,
J. L. v. T. te A. f 75.—, J. D. D. te A. f 40.—, T. T. G.
te A. f 70.—, P. A. O. te A. f 70.—, F. A. H. te B.
f 95.50, A. F. v. L. te W. a. Z. f 95.50, J. J. R. te B.
f 95.50, M. J. v. A. de V. te B. f 95.50, H. D. T. W.
te B. f 30.—, P. K. te D. f 70.—, L. G. v. d. W. te D.
f 95.50, H. J. K. te B. f 95.50, W. K. K. te B.
f 95.50, H. J. B. te D. f 95.50, A. D. te W. f 95.50,
S. C. J. J. te D. f 95.50, W. P. C. K. te D. f 50.—,
A. S. te D. f 10.—, D. S. te D. f 50.—, C. J. H. te D.
f 95.50, J. E. M. K.-v. W. te D. f 100.—, H. L. te
D. f 70.—, J. M. te D. f 95.50, C. A. de R. te D.
f 95.50, A. v. d. B. te W. f 95.50, J. J. te A. f 100.—,
D. M. S. te E. f 95.50, G. C. S. te E. f 95.50, S. K.
te G. f 70.—, M. H. te G. f 95.50, E. T. P. J. de B.
te D. f 95.50, J. J. E. te O. f 100.—, A. J. S. te A.
f 95.50, A. E. B. te G. f 25.—, E. B.-B. te G. f 70.—,
R. D. te G. f 95.50, W. H. M. te G. f 95.50, A. v. d.
P. te G. f 95.50, G. L. P. H. te G. f 95.50, F. Z. te
G. f 95.50, L. A. B. te B. f 95.50, J. M. te H. f 100.—,
P. K. van M. te O. f 50.—, J. S. te H. f 25.—, L. I.
de W. te A. f 95.50, A. G. de B. te O. f 95.50, J.
H. B. te H. f 95.50, H. v. S. te H. f 95.50, A. J.
W. te H. f 95.50, D. W. te H. f 100.—, G. J. G. te
den H. f 95.50, E. v. B.-N. te H. f 25.—, J. H. G. te
H. f 100.—, J. H. N. te H. f 60.—, M. O. te H. f 30.—,
C. B.-S. te K. f 30.—, T. R. B. te H. f 50.—, A. L. v.
G. te B. f 95.50, E. G. L. te B. f 95.50, M. B. G.-
v. O. te B. f 100.—, F. N. S. te L. f 95.50, S. J. te L.
f 95.50, G. K. te L. f 25.—, A. v. K. te L. f 25.—,
A. B. D. F. te O. f 95.50, F. W. N. H. te O. f 50.—,
R. D. K. te L. f 70.—, W. W. te L. f 95.50, J. M. T.
v. B. te M. f 50.—, P. W. M. te M. f 95.50, J. S. te M.
f 20.—, M. B. te M. f 50.—, F. C. v. d. B. te N.
f 95.50, J. B. te N. f 50.—, N. M. T. v. B. te R. f 25.—,
A. D. te R. f 100.—, W. A. E. te R. f 95.50, C. S. R.-
M. te R. f 95.50, L. M. F. v. d. W.-S. te R. f 95.50,
F. W. B. te U. f 50.—, H. P. te U. f 95.50, H. J. R. te
U. f 100.—, J. T. R. te U. f 95.50, A. S. te U. f 95.50,
C. V. te U. f 50.—, N. M. V. te V. f 25.—, G. H. S. te
V. f 95.50, J. A. A. te V. f 95.50, W. H. B. te V.
f 50.—, O. K. te V. f 95.50, B. A. K. te R. f 50.—,
M. C. D. te V. f 50.—, F. B. te W. f 95.50, M. P. L.
te W. f 95.50, J. O. B. te W. f 100.—, J. S. te W. f 50.—,
A. M. S. te W. f 10.—, J. D. H. te W. f 95.50, S.
W. B. -S. te Z. f 95.50, totaal f 11.192.50.

I. Amendementen op het contributievoorstel van het Hoofdbestuur.

2a. De gemeenschappen bepalen zelf plaatselijk de contributie, en dragen daarvan een vast bedrag af aan het Hoofdbestuur, bijvoorbeeld f 7.— per lid of per gezin (m + v).

Aan het gewestbestuur wordt bovendien f 0.50 per lid afgedragen (of per gezin)

Door toepassing van bovenstaande regeling wordt de contributie-inning voor het Centraal Bureau aanmerkelijk vereenvoudigd; dit geeft een belangrijke besparing op de bureaunkosten.

Daar de contributie plaatselijk door de gemeenschappen wordt gefnd, is het mogelijk een juiste contributie vast te stellen en is er een prikkel voor de gemeenschappen en hun besturen om de contributie zo hoog mogelijk op te voeren, daar alle bedragen boven de f 1.50 ten bate van de plaatselijke gemeenschap komen.

Indien vooral de kleinere gemeenschappen door deze regeling bemoeilijkt zouden worden, kan men besluiten een bepaald aantal leden van iedere gemeenschap, bijv. de eerste twintig, van afdracht vrij te stellen.

Het door het H.B. vastgestelde schema van contributieregeling zou aan de gemeenschappen als richtlijnen moeten worden aanbevolen, voorts dient de minimum contributie niet lager te zijn dan de afdracht aan het H.B., behoudens bijzondere door het gemeenschapsbestuur te bepalen gevallen. (Hilversum)

3a. De minimum-contributie ware te bepalen op f 8.— per jaar (of f 2.— per kwartaal). Hiervoor dienen in aanmerking te komen de gepensioneerden of degenen, die wat hun inkomen betreft daarmede gelijk zijn te stellen.

De contributie voor degenen, die een matig inkomen verdienen, ware te stellen op f 15.— per jaar (of f 3,75 per kwartaal).

De contributie voor degenen, die over ruime financiële middelen beschikken, ware te bepalen op minimum f 25.— per jaar (of f 6,25 per kwartaal). Vanzelfsprekend zullen deze leden hun contributie naar believen op een hoger bedrag kunnen vaststellen.

Toelichting:

Gezien de gestegen administratiekosten per lid is een verhoging van de minimum-contributie ongetwijfeld noodzakelijk. Een verhoging met 100% moet echter ten sterkste worden ontraden, aangezien dit onvermijdelijk tot ledenverlies zal leiden. Psychologisch gezien menen wij, dat een verhoging tot f 8.— wel zal worden aanvaard.

Een contributie van f 15.— per jaar kan worden beschouwd als een redelijke gemiddelde bijdrage, welke van de leden met een matig inkomen zonder bezwaar zal kunnen worden gevraagd. Bij de ledenwerving wordt dit in de praktijk herhaaldelijk bevestigd. Een uitwijkmogelijkheid naar de laagste klasse is bij de door ons voorgestelde regeling niet aanwezig, aangezien deze laagste klasse alleen bestemd is voor de gepensioneerden en voor de minst draagkrachtigen. Degenen met een ruimer inkomen en ook de enthousiaste leden kunnen dan hun contributie op f 25.— of op een hoger bedrag per jaar bepalen.

Bovenstaande regeling is met opzet eenvoudig gehouden, omdat wij menen, dat hiermede de ledenwerving wordt bevorderd, terwijl het ledenverlies ongetwijfeld zeer gering zal zijn. Instelling van week- of maandcontributies menen wij te moeten ontraden, zulks met het oog op de daaraan verbonden grote administratieve rompslomp.

Wij zijn er ons van bewust, dat met deze regeling de tekorten in eerste aanleg niet zullen worden tenietgedaan. Naar onze mening zal de oplossing van de financiële moeilijkheden echter moeten worden gezocht in een belangrijke uitbreiding van het ledental, hetgeen naar ons oordeel met de hier voorgestelde, eenvoudige, psychologisch verantwoorde contributieregeling zeer zeker tot de mogelijkheden behoort. Intussen menen wij onder de gegeven omstandigheden een zo efficiënt mogelijke werkwijze van het centraal apparaat te moeten aanbevelen.

Wij merken nog op, dat het ons niet geraden voorkomt de verhoging van de bijdragen verplicht te stellen. Dwang lijkt ons hier niet op zijn plaats. De leden waren onzes inziens dringend te verzoeken met ingang van 1 januari 1957 hun contributie aan de hand van de nieuwe regeling vast te stellen. (Rotterdam)

4 a. Art. 20 te lezen als volgt:

sub. 1. Ongewijzigd.

sub. 2. De leden stellen hun contributie vast volgens onderstaande schaal:

Inkomen beneden f 3.000.— per jaar	f 5.—
vanaf f 3.000.— „ „	0.3% „ 9.—
„ „ 4.000.— „ „	0.4% „ 16.—
„ „ 5.000.— „ „	0.5% „ 25.—
„ „ 6.000.— „ „	0.6% „ 36.—
„ „ 7.000.— „ „	„ „ 42.—
„ „ 8.000.— „ „	„ „ 48.—
„ „ 9.000.— „ „	„ „ 54.—
„ „ 10.000.— „ „	„ „ 60.—

sub.3. In afwijking van het bepaalde in lid 2 kan de contributie worden vastgesteld in overleg met het Gemeenschapsbestuur.

sub. 4. Vervalt.

sub. 5. Wordt 4. Aldus: Van de contributie van de leden van een plaatselijke gemeenschap geschiedt een afdracht aan de centrale kas. Hierbij worden niet tot het contributie-inkomen van een gemeenschap gerekend de contributies van de leden van de jongerengemeenschap.

sub. 6. Wordt 5. Aldus: Van het contributie-inkomen van een gemeenschap wordt aan de centrale kas afgedragen 60 %, met dien verstande, dat het ter beschikking van de gemeenschap blijvende deel van dit contributie-inkomen tenminste f 150.— is. Bovendien draagt iedere gemeenschap 2½ % van de contributie harer leden aan de centrale kas af ten behoeve van de gewesten.

Oud lid 5 wordt nieuw lid 6.

Art. 20 bis.

Toelichting:

Het kan nog altijd beter van een stad dan van een dorp, en dus dient het tekort niet te worden aangevuld door de lagere doch door de hogere inkomens.

Voor inkomens tot f 3.000.— blijve de contributie dus f 5.— en klimme met een sterkere progressie op tot f 60.— voor inkomens van f 10.000.— en hoger.

Een minimum contributie dient een recht te zijn en geen gunst, dus geen uitzonderings- en overgangs-contributies voor de laagste inkomens. Een uitwijkmogelijkheid dient er te blijven, maar dan geldend voor alle leden.

Het bezwaar van een te laag vastgestelde minimum-contributie dient de Algemene Kas evenzeer

te treffen als de Gemeenschapskas, dus geen gevarieerde afdracht — met veel administratieve rompslomp — van 0 via 60 tot 100%, doch één afdracht van 60 % over de hele linie.

(Zandvoort)

4 b. Aan art. 20 lid 2 wordt toegevoegd boven aan de schaal:

Inkomen:

t/m f 60,— p.w. f 260,— p.m. f 3.000,— p. j.

Minimum-contributie:

f 0,12 p.w. f 0,50 p.m. f 6,— p.j. (Hengelo)

4 c. Art. 20 worde aangevuld met lid 2 na cursief inkomen:

t/m f 60,— p.w. f 260,— p.m. f 3.000 p.j.
t/m f 80,— p.w., enz., enz.

Minimum-contributie:

f 0,16 p.w. f 0,70 p.m. f 8,— p.j.
f 0,20 p.w. enz., enz.

In verband met het bovenstaande wordt het in lid 5 genoemde bedrag van f 10,— per lid per jaar gewijzigd in f 8,— per lid per jaar.

Toelichting:

Wij zijn er met het H.B. van overtuigd dat, zal de financiële positie van het Verbond verbeterd worden, de minimum-contributie omhoog moet. Echter menen wij dat het aannemen van een minimum jaarinkomen van onze leden van f 4.000.— niet in overstemming is met de werkelijkheid. Een belangrijk deel van onze leden komt niet boven een inkomen van f 3.000.— per jaar. Om nu deze groep gelijk te belasten als die met een jaarinkomen van f 4000.— lijkt ons onbillijk en uit propagandistische overwegingen ongewenst. De consequentie van dit voorstel is, dat zijn we ons bewust, dat de inkomsten van het Verbond niet in die mate toenemen als het H.B. zich heeft voorgesteld, doch het ledenverlies zal zo tot het minimum worden beperkt. (Hoogezand/Sappemeer)

4 d. Art. 20 lid 2 te lezen als volgt:

De leden stellen hun contributie vast volgens onderstaande schaal:

Inkomen:

t/m f 30.—	f 250.—	f 3.000.—
t/m f 50.—	f 420.—	f 5.000.—
t/m f 80.—	f 680.—	f 8.000.—
boven f 80.—	f 680.—	f 8.000.—

Minimale contributie:

f 0.10	f 0.45	f 5.—
f 0.20	f 0.85	f 10.—
f 0.40	f 1.70	f 20.—
f 0.60	f 2.55	f 30.—

Toelichting:

Indien het amendement 2 (zie „In en Om” van 3 maart 1956) wordt aangenomen, zal Den Haag dit amendement terugnemen.

Indien echter amendement 2 wordt verworpen en de door het H.B. voorgestelde dwingend zal gelden, zal hiervan een uitermate ongunstige invloed uitgaan op het directe ledental, doch nog meer op de toekomstige wervingskracht van het Verbond. De toetreding tot het H.V. is nu eenmaal een vrijwillige daad, die mede wordt beïnvloed door de hoogte van de contributie, vooral op grond van vergelijking met de contributies, die andere verenigingen, die men ook zou willen steunen vragen. Als middel om een zo hoog mogelijke netto contributie-opbrengst te krijgen zal daarom een minimale contributie van f 30.— voor de hogere inkomens gunstiger werken dan één van f 50.—.

Daarbij komt, dat wie eenmaal lid is, blijkens ervaring in vele gevallen bereid is om vrijwillig extra bijdragen te geven, hoewel hij bij een verplichte hogere kontributie niet tot het lidmaatschap zou komen. ('s-Gravenhage).

4e. a. Artikel 20, lid 2: toe te voegen:

Inkomen:

t/m f 60.— p.w. f 255.— p.m. f 3000.— p.j.

Minimum-kontributie:

f 0.15 p.w. f 0.65 p.m. f 7.50 p.j.

b. Artikel 20, lid 5:

Het bedrag f 10.— te wijzigen in f 8.—

Toelichting:

Bij de door het H.B. voorgestelde kontributieschaal is ons inziens te weinig rekening gehouden met het groot aantal leden en aspirant leden (vooral jongeren) in de gemeenteklassen 3 en 4 die onder de f 3.000,— per jaar verdienen. (Emmen).

5 a. Art. 20 lid 2 te lezen als volgt:

<i>Inkomen:</i>	<i>Kontributie:</i>
t/m f 4.000.— p.j., of f 80.— p.w.	f 8.— p.j.
t/m „ 5.000.— p.j., „ „ 100.— p.w.	„ 12.— „
t/m „ 6.000.— p.j., „ „ 120.— p.w.	„ 20.— „
t/m „ 7.000.— p.j., „ „ 140.— p.w.	„ 30.— „
t/m „ 8.000.— p.j., „ „ 160.— p.w.	„ 35.— „
t/m „ 9.000.— p.j., „ „ 180.— p.w.	„ 40.— „
t/m „ 10.000.— p.j., „ „ 200.— p.w.	„ 45.— „
Boven 10.000.— p.j.,	min. „ 50.— „

Voor kontributie beneden het minimum geldt de afdracht van 60% van f 8.—.

Toelichting:

a. Geringer ledenverlies.

b. Minder grote sprongen. Meer aangepast aan draagkracht (Gouda)

Pre-advies amendementen op kontributie-voorstel

In de bezwaren van de gemeenschappen tegen het kontributie-voorstel, komen een aantal tendenzen naar voren, die een gemeenschappelijke behandeling motiveren.

Het zijn:

- Bezwaren tegen het loslaten van het „Vrijwilligheidsbeginsel” in de kontributieregeling.
- Bezwaren tegen de kontributieschaal, waarbij twee punten moeten worden onderscheiden:
 - Bezwaren tegen de minimum-kontributie van f 10,— per jaar;
 - Bezwaren tegen onvoldoende verfijning van de schaal.
- Bezwaren tegen de afdrachtregeling, in het bijzonder voorzover het eventuele contributies beneden f 10,— betreft.

Het standpunt van het Hoofdbestuur laat zich ten aanzien van deze bezwaren als volgt formuleren:

- In principe zou het Hoofdbestuur het vrijwilligheidsbeginsel gaarne toepassen, wanneer het de overtuiging kon hebben, dat het totaal van de zelf-bepaalde bij-

dragen van de leden zou overeenstemmen met het totale kontributiebedrag, te verwachten bij strikte toepassing van de richtlijnen. Nu is bekend dat juist één der oorzaken van een nieuw kontributievoorstel gezocht moet worden in het feit, dat de werkelijke bijdragen van de leden verre en verre achterblijven bij de verwachtingen volgens de kontributieschaal (zoals bekend: f 73.000,— in plaats van f 156.000,—). Bovendien is slechts in sporadische gevallen voldoende activiteit bij de gemeenschappen gebleken om de kontributies op te trekken naar de richtlijnen van de huidige regeling. Hiermede is ten duidelijkste geïllustreerd dat op grond van dit verleden het vrijwilligheidsbeginsel blijkt te hebben gefaald. Eigen inzicht en omstandigheden zijn te subjectieve maatstaven om er een rechtvaardige regeling op te baseren.

Hieraan mag nog worden toegevoegd, dat een kontributieregeling gebaseerd op vrijwilligheid tot de zeldzaamheden behoort. Normaal is dat in een organisatie de rechten en verplichtingen duidelijk vaststaan; de huidige kontributieregeling van het Verbond is dan ook een uitzondering, waarvan de gerechtvaardigheid in tien jaren niet door de feiten is bewezen.

Het Hoofdbestuur beschouwt dan ook het loslaten van het „Vrijwilligheidsbeginsel” als een fundamenteel punt in de nieuwe regeling. Het heeft dan ook tegen de hierop betrekking hebbende amendementen ernstig bezwaar.

- De bezwaren tegen de vaststelling van een minimum-kontributie op f 10,— acht het Hoofdbestuur onder de huidige economische omstandigheden niet voldoende gemotiveerd. Ongeacht de individuele levensomstandigheden, moet een jaarlijkse bijdrage van f 10,— (bovendien nog in termijnen te betalen), redelijk worden geacht, zelfs in aanmerking nemende dat ook andere organisaties hun deel vragen. Het Humanistisch Verbond vraagt in vergelijking met anderen bovendien geen uitzonderlijk hoge bijdrage voor de lage inkomens. Niettemin heeft het Hoofdbestuur toch nog de mogelijkheid van uitzonderingen opengelaten, doch dan moeten die ook uitdrukkelijk uitzonderingen worden genoemd, behoudens voor de minst draagkrachtigen (groep van de gepensioneerden of daarmee gelijk te stellen personen). Het Hoofdbestuur acht ook dit punt essentieel in zijn voorstel, temeer daar het in praktisch opzicht uiterst belangrijk is. Rond 40 % van de leden betalen nu f 5,— en nog eens 20 % tussen f 5,— en f 10,—. Tegen de amendementen, die buiten de voorgestelde tegemoetkomingen een lagere kontributie dan f 10,— per jaar ver-

langen, heeft het Hoofdbestuur dan ook ernstig bezwaar.

- De bezwaren tegen de grove, maar eenvoudige schaal, zijn uiteraard begrijpelijk. Van belang is daarbij in het bijzonder de vraag, of de sprongen te groot zijn. Het Hoofdbestuur meent, dat dit in zijn voorstel niet het geval is. Bedacht dient te worden, dat verdere verfijning de doeltreffendheid schaadt en het inkomen nauwkeuriger naar buiten prijsgeeft. Het Hoofdbestuur wil dan ook waarschuwen tegen een te ver gaande verfijning.
- De bezwaren tegen de afdrachtregeling voor de kontributies tussen de f 6,— en f 10,— komen het Hoofdbestuur niet houdbaar voor, wanneer, zoals hierboven is betoogd, deze kontributies een uitzonderings-karakter dragen. In deze gedachte ligt de beoordeling bij de gemeenschappen, waar zij ook alleen bevredigend kan geschieden. De gemeenschap dient het risico hiervan te dragen. Het Hoofdbestuur verzet zich dan ook tegen de toepassing van de normale afdrachtregeling voor deze kontributies. Ten hoogste is het geneigd de gemeenschappen tegemoet te komen op basis van het voorstel van de gemeenschap Amsterdam. Het moet daaraan echter reeds nu de voorwaarde verbinden, dat uiterlijk met ingang van 1 januari 1959 deze tegemoetkoming zal vervallen.

Tenslotte moet het Hoofdbestuur er de aandacht op vestigen dat het er zich van onthouden heeft in dit pre-advies een „on-aanvaardbaar” te laten horen. Het is immers bezwaarlijk, voor iedere suggestie tot wijziging afzonderlijk aan te geven in welke mate de aanvaardbaarheid van het eindresultaat er door wordt beïnvloed. Het Hoofdbestuur meent echter niet te mogen verhelen dat het tegen aantasting van de bedoelingen van zijn voorstel onoverkomelijke bezwaren heeft.

(Hoofdbestuur)

Procedure-voorstel behandeling kontributieregeling

Aangezien de amendementen der gemeenschappen veelal verschillende wijzigingselementen tegelijk bevatten, vergt een democratische behandeling dat het congres in de gelegenheid gesteld wordt zich daarover afzonderlijk uit te spreken. Het Hoofdbestuur meent dat te kunnen bereiken door het congres voor te stellen een reeks beginseluitspraken te doen, waarin al deze elementen vervat zijn. Het stelt zich voor deze beginseluitspraken achtereenvolgens aan de orde te stellen (met gelegenheid tot discussie en beantwoording door het Hoofdbestuur), waarna tot stemming kan worden overgegaan.

Voorts stelt het Hoofdbestuur voor een redactie-commissie te benoemen die in het

licht der beginseluitspraken de amendementen kan schiften en zo mogelijk combineren, waarna de overgebleven en eventueel herziene amendementen aan de stemming kunnen worden onderworpen. Het Hoofdbestuur zou er naar willen streven de beginseluitspraken op zaterdagavond te doen plaatsvinden, opdat de afhandeling zondagmiddag, zo nodig aan de hand van een samenvattend dokument kan plaatsvinden.

De beginseluitspraken zijn in de navolgende resoluties neergelegd:

Het kongres, enz. is van oordeel:

1. dat de vaststelling van de kontributie moet worden overgelaten aan de gemeenschappen waar bij een vast bedrag, b.v. f 7.-, moet worden afgedragen aan de centrale kas.
PRE-ADVIES: Ernstig bezwaar.
2. dat het reglement tot uitdrukking dient te brengen, dat de kontributies jaarlijks dienen te worden aangepast aan het laatst genoten inkomen, al of niet volgens de belastingaanslag.
PRE-ADVIES: H.B. refereert aan beslissing kongres.
3. dat het reglement uitdrukking dient te geven aan het vrijwilligheidsbeginsel („naar inzicht en omstandigheden”) bij het bepalen van de kontributie.
PRE-ADVIES: Ernstig bezwaar.
4. dat er drie kontributieklassen dienen te worden ingesteld, b.v. van f 8.-, f 15.-, en f 25.-, resp. voor lage, matige en hoge inkomens.
PRE-ADVIES: Ernstig bezwaar.
5. dat de kontributie bepaald dient te worden naar een percentage van het inkomen (4-6%), al of niet met aftrek van een franchise (f 2.000.- - f 3.000.-) en al of niet met vaststelling van minima en maxima (f 10.- en f 50.-).
PRE-ADVIES: Ontraden.
6. dat de minimum-kontributie bepaald dient te worden op:
a. f 3.- (bij een inkomen van f 2.500.-)
b. f 5.-, f 6.- of f 9.- (bij een inkomen van f 3.000.-)
c. f 7.50 of f 8.- (bij een inkomen van f 4.000.-)
PRE-ADVIES: Ernstig bezwaar.
7. dat de kontributieschaal dient te worden ingedeeld in klassen van
a. f 2.50 of f 3.- per f 500.- inkomen.
b. f 5.- per f 1.000.- inkomen.
c. als a, maar alleen voor de laagste kontributieklassen.
d. als b, maar alleen voor de laagste kontributieklassen.
PRE-ADVIES: H.B. refereert aan beslissing kongres (c.q. ontraden).
8. dat de kontributiebedragen dienen te worden bepaald op een rond bedrag in guldens per maand (en eventueel op twaalfvouden daarvan per jaar).
PRE-ADVIES: H.B. refereert aan beslissing kongres.
9. dat de kontributieschaal dient te worden voortgezet tot hogere bedragen dan f 50.- (bijvoorbeeld tot f 60.- of f 80.-) korresponderend met hogere inkomens (bijvoorbeeld tot f 16.000.-).
PRE-ADVIES: Ontraden.
10. dat een afzonderlijke kontributie voor gepensioneerden à f 3.- en uitzonderingskontributies à f 6.- tot f 10.- niet dienen te worden ingevoerd.
PRE-ADVIES: Ontraden.
11. dat uitzonderingskontributies in overleg tussen

gemeenschapsbestuur en hoofdbestuur kunnen worden vastgesteld.

PRE-ADVIES: Bezwaar.

12. dat de gemeenschappen ook van de kontributies voor gepensioneerden à f 3.- en de bijzondere kontributies à f 6.- de normale afdracht (à 60%) dienen te betalen aan de Centrale Kas.
PRE-ADVIES: Ernstig bezwaar.
13. dat de minimum-afdracht van de uitzonderingskontributies à f 6.- althans tot 1 januari 1959 slechts f 4.80 zal dienen te bedragen (60% van f 8.-)
PRE-ADVIES: H.B. refereert aan oordeel kongres.
14. dat de gemeenschappen steeds tenminste f 150.- van hun kontributie-inkomens dienen te kunnen behouden.
PRE-ADVIES: Bezwaar.

II. Andere voorstellen

1a. Het voorstel Maastricht luidende:

„Het kongres enz. besluit, mede ter verlaging van de uitgaven eens per twee jaar bijeen te komen”.

te amenderen als volgt:

Mocht door de situatie in of om het H.V. dit gewenst zijn, dan zal tussentijds een al of niet demonstratieve landelijke bijeenkomst kunnen worden gehouden, waarvan de kosten voor afvaardiging ten laste komen der respectievelijke gemeenschappen.

Toelichting:

Door de omstandigheden of bij belangrijke gebeurtenissen zou het gewenst kunnen zijn, dat het contact tussen gemeenschapsafgevaardigden en H.B. eerder plaatsvindt dan om de twee jaar. Het H.B. moet daartoe dan de gelegenheid kunnen scheppen, waarbij de kosten voor afvaardiging buiten bezwaar des hoofdbestuurs schatkist vallen, zoals dit b.v. ook bij de jubileumbijeenkomsten het geval was.

(Enschede)

PRE-ADVIES H.B.: zie pre-advies voorstel Maastricht Nr. 1.

3. Het Kongres enz. verzoekt het Hoofdbestuur een stichting in het leven te roepen tot financiering van het humanistisch geestelijk verzorgingswerk in de Nederlandse Volksgemeenschap, waaruit met name:

- a. de werkzaamheden in de arbeiderskampen,
- b. Gevangeniswezen,
- c. Ziekenhuis- en Sanatoria-werk,
- d. Bureaus voor Levens- en Gezinsmoeilijkheden,
- e. Werk onder militairen

zullen worden bekostigd,
(Hengelo)

Pre-advies van het hoofdbestuur:

Het hoofdbestuur heeft de oprichting van een dergelijke stichting in studie; derhalve in deze vorm ontraden.

III. Rondvraag

2. Is het Hoofdbestuur bereid te bevorderen, teneinde een juister beeld te krijgen van het aantal godsdienstigen en buiten-

kerkelijken, dat bij de e.v. volkstelling o.m. de volgende vragen worden gesteld:

Acht ge U zelf godsdienstig?

Beschouwt ge U zelf als lid van de een of andere kerk, zo ja, welke? (Zandvoort)

Antwoord van het hoofdbestuur:

Deze vragen lijken te vaag voor een volkstelling. Overigens wordt verwezen naar het antwoord op vraag 1.

3. Op grond van de nog te dikwijls waar te nemen ongelijke waardering van man en vrouw op maatschappelijk, juridisch en politiek terrein en gezien het feit, dat het humanisme de gelijkwaardigheid van man en vrouw als mens op eigen wijze ziet en begrijpt, wordt het H.B. verzocht, na te gaan of en hoe de humanistische visie op deze vraagstukken kan worden uitgewerkt en naar buiten gebracht.

(’s-Gravenhage)

Antwoord van het hoofdbestuur:

Het hoofdbestuur is bereid bij een passende gelegenheid (Nieuwjaarsbrief b.v.) uiting te geven aan het humanistische gevoelen op dit punt. Het is overigens van mening dat het strijdig zou zijn met een efficiënt gebruik der beperkte krachten, indien van dit onderwerp een diepgaande studie gemaakt zou moeten worden.

4a. Acht het Hoofdbestuur het niet gewenst om

1e. naast de terecht zeer gewaardeerde vorm waarin de humanistische gedachte tot nu toe door middel van de radio wordt verkondigd, te komen tot meer variatie in de soort der uitzendingen? Gedacht wordt o.a. aan klankbeelden.

2e. de mogelijkheden die de televisie in dit opzicht bieden kan te onderzoeken en te stimuleren, voor zover dit in zijn vermogen ligt?

b. Bestaat er de wenselijkheid contact te zoeken met de H.I.R.O.?

c. Acht het Hoofdbestuur de mogelijkheden aanwezig om de gemeenschappen actief te betrekken in het ontstaan van rapporten, bestudering van voorkomende vraagstukken, enz. door deze bijv. in een aantal stellingen of vragen voor te leggen aan de gemeenschappen (of groepen daaruit) en daarover rapport te laten uitbrengen?

Is het niet van mening, dat deze wijze van kennisneming met en deelhebben in de problemen waarmee het Verbond, i.c. het H.B. te maken krijgt, meer nog dan door het bespreken van reeds verschenen rapporten, zou kunnen bijdragen tot:

1. de meningsvorming binnen het Verbond „van onder op”.
2. de saamhorigheid, door gelijktijdige konfrontatie met dezelfde vraagstukken.
3. de aktiviteit van de gemeenschappen en elk lid afzonderlijk, ook al zouden niet alle zijden van de betrokken materie door deze methode alleen tot hun recht kunnen komen? (Amersfoort).

Antwoord van het hoofdbestuur:

- a. 1e. de wenselijkheid van klankbeelden e.d. wordt onderschreven, de uitvoering is moeilijk; bovendien beslissen de omroepverenigingen; er is reeds geëxperimenteerd met de gespreksvorm (VARA, VPRO); de kwestie blijft de aandacht houden.
- 2e. televisiemogelijkheden zijn onderzocht; het hoofdbestuur ziet voorshands geen perspectieven.
- b. de HIRO heeft een ander karakter dan het H.V.; er is in het verleden oriënterend contact gezocht; voorshands lijkt nader contact niet doelmatig.
- c. reeds eenmaal is een poging in deze geest gewaagd, met ontmoedigend resultaat; niettemin is het hoofdbestuur geneigd deze methode voor daartoe geschikte onderwerpen opnieuw te beproeven in het kader van nieuwe vormen van gemeenschapsactiviteit. („de humanistische groep”).

5. Is het hoofdbestuur bereid een commissie in te stellen, die ook na de jubileum-actie aandacht zal besteden aan de intensieve werving van nieuwe leden?
(Rotterdam)

Antwoord van het hoofdbestuur:

Het hoofdbestuur zal zeker grote aandacht besteden aan een voortgezette intensieve ledenwerving; of de instelling van een commissie daartoe de aangewezen weg zal blijken, ware nader te bezien.

Accountantsverklaring

Aan het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1,
Utrecht,

Mijne Heren,

Ingevolge Uw opdracht hebben wij de administratie van Uw vereniging over het jaar 1955 gecontroleerd.

De uit deze administratie samengestelde en in het nummer van „In en Om” d.d. 4 februari 1956 opgenomen balans per 31 december 1955, aangevende een telling van f 165.024,66, en de rekening van baten en lasten over het jaar 1955, sluitende met een voordelig saldo van f 3.504,30, werden door ons gecontroleerd en accoord bevonden.

Hoogachtend,
BAKKENIST, SPITS & CO.
(w.g.) L. A. BAKKER

Amsterdam, 15 maart 1956.

KANDIDATEN KAS-KOMMISSIE:

G. C. F. Leydekkers, Gouda,
P. Rijke, Rotterdam,
A. Schuur, Utrecht,

(Hoofdbestuur)

Humanisme en emigratie

Eén van de in de Algemene Emigratie Centrale samenwerkende organisaties is de emigratiekommissie van het Humanistisch Centrum Mens en Wereld. Deze emigratiekommissie vat haar werk, zo mogelijk, van twee zijden aan.

Aan de ene kant, de vertrekkant, probeert men de kandidaat-emigranten die een humanistische levensbeschouwing hebben, voor te lichten over de specifieke problematiek, die de humanist in zijn toekomstig vaderland wacht. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke voorlichting slechts met vrucht kan plaats hebben, wanneer men beschikt over de ervaringen die de reeds geëmigreerde geestverwanten opdeden.

Vandaar dat de tweede kant van het werk is, contact te onderhouden met deze nieuwe bewoners van Australië, Nieuw-Zeeland, Canada en Zuid-Afrika. Contact te leggen ook tussen hen onderling en tevens hen in verbinding te brengen met de vertrekkenden, die op deze wijze een kleine kern van geestverwanten zullen ontmoeten. Waar mogelijk, wordt ook getracht deze „buitenlandse kontaktpunten”, zoals wij hen noemen, te voorzien van nieuwe brochures, tijdschriften en andere publikaties op humanistisch terrein.

Het treft bij het onderhouden van deze contacten, dat de humanist of de bewust buitenkerkelijke op het gebied van levens- en wereldbeschouwing, op het gebied van godsdienst en religie, een totaal andere situatie vindt dan hij hier in Nederland gewend was.

Hier, in het land waar van oudsher een ruime godsdienstvrijheid bestaat, en misschien ook daardoor zo veel richtingen zijn ontstaan, is het dikwijls zeer belangrijk tot welke geestesrichting men behoort. Uitgaand van de vrijheid van andere mensen om over zaken de godsdienst betreffend, anders te denken dan hij zelf, is de Nederlander toch dikwijls geïnteresseerd in hetgeen de ander denkt en waarom hij zo denkt. Veelal speelt het een rol tot welke richting een ander behoort, bij voorbeeld om „alle richtingen vertegenwoordigd te doen zijn” of om „het evenwicht te handhaven”. Het is bij voorbeeld alom bekend dat in officiële formulieren in Nederland dikwijls gevraagd wordt naar de geestesrichting van iemand, die door het invullen van het formulier iets wenst te bereiken. Zo ligt de tijd dat een vader zijn juist geboren kind niet als „zonder godsdienst” kon opgeven, nog maar zeer weinig in het verleden. De ambtenaar van de burgerlijke stand kende het begrip „zonder godsdienst” toen niet.

Een dergelijke instelling treffen onze geëmigreerde geestverwanten in hun nieuwe vaderland niet aan. Typerend was bij voorbeeld, dat één hunner meedeelde op geen enkel officieel papier naar zijn richting gevraagd te zijn. Men heeft er geen belangstelling voor. Veel meer toont men zich geïnteresseerd of de nieuw aangekomene een goede vriend kan zijn en een harde werker. Zijn levensbeschouwelijke achtergrond komt niet of nauwelijks ter sprake. Zeer duidelijk blijkt dit bij voorbeeld bij het vinden van werk. Algemeen schrijft men ons dat gekeken wordt naar wat je presteert, niet naar wat je bent.

Het schijnt een feit dat men in deze landen meer tot een kerkgenootschap behoort omdat anderen er ook toe behoren dan omdat men de overtuiging zou hebben dat de geestesrichting van dit genootschap strookt met de eigen gedachten. De plaats die de kerk in het leven inneemt, is een andere. Zij heeft een lossere band met de leden en haar band ligt goeddeels op een meer maatschappelijk geïntegreerd vlak. Dansmiddagen, uitgaand van de kerk, e.d. Men meent eenvoudig, dat het leven niet af is, als men niet ergens bijhoort en dan is het vaak minder belangrijk waarbij.

Begrijpelijk is het dat in dit levens- en gedachtenpatroon het humanisme als bewuste onkerkelijkheid, nauwelijks bestaat. Herhaaldelijk schrijft men ons dat de bewoners der immigratielanden hier vreemd en onbegrijpend tegenover staan. Bewuste onkerkelijkheid als geestesrichting, zoals wij die hier in ons land kennen, schiet daar in deze vorm nauwelijks wortel nu de plaats van de kerk en haar invloed op het leven een geheel andere is dan wij gewend zijn.

Toch zult u begrijpen dat het juist voor de emigrerende humanist daarom dubbel moeilijk is zich aan te passen in zijn nieuwe vaderland.

Hij die nl. geen band met de kerk onderhield, vindt nu de kerk als belangrijke maatschappelijke faktor op zijn weg. Dat deze mensen meer dan ooit voorbereid dienen te zijn op hetgeen hen na de emigratie wacht, behoeft hierna nog weinig betoog. Dat zij, ook eenmaal daar aangekomen, zeer verlangend zijn naar humanistische contacten, spreekt evenzeer.

Daarin probeert de emigratiekommissie van het Humanistisch Centrum „Mens en Wereld” haar taak te zien.
Mr. M. G. ROOD

(Overgenomen uit „Van Mens tot Mens” maart 1956)

Indien U zich in de rijen der humanisten heeft geschaard en bovendien lid is van de P. v. d. A.

sluit U dan aan bij de
**HUMANISTISCHE
WERKGEMEENSCHAP**
in de Partij van de Arbeid!

Vraagt U eens een proefnummer van ons maandblad „Vernieuwing”

Het secretariaat der H.W.G.,
Nieuwe Rijn 33 a, Leiden,
verstrekt U gaarne inlichtingen

**De geschiedenis
van tien jaren
Humanistisch Verbond**

vindt U in de brochure

**Bouwstenen tot de
geschiedenis van het
Humanistisch Verbond**

door Dr. H. Bongers

Uitgevoerd met vier foto's en in een speciaal omslag in twee kleuren

Prijs: f 1,90

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Zomerprogramma 1956

De familiecampen zullen ook dit jaar weer in De Ark worden ondergebracht.

Zolang wij nog over voldoende kamers beschikken, krijgt ieder gezin van drie tot zes personen een eigen kamer. De maaltijden worden gemeenschappelijk gebruikt en men kan deelnemen aan allerlei tochten, terwijl de kinderen, gesplitst in twee leeftijdsgroepen, er op uitrukken onder goede leiding. Na de afwas en na de „kinderbedtijd” is er de meeste avonden iets te doen: een lezing, voordracht, een bont programma, enz.

In het tweede kamp is een zangleidster aanwezig, die met de liefhebbers elke dag een poosje liederen instudeert.

De kampen gaan in op zaterdagmiddag omstreeks vier uur en eindigen de volgende zaterdag om plm. 10 uur.

Het eerste kamp valt in de week van 21-28 juli en wordt geleid door de heer en mevrouw B. Bijleveld; het tweede wordt gehouden van 28 juli tot 4 augustus o.l.v. F. Bohlander en echtgenote, zangleiding mej. D. Sweij; het derde, van 4-11 augustus, staat onder leiding van de heer en mevrouw Duk.

In de eerste twee kampen heeft het echtpaar Polderman de kinderleiding, voor het derde kamp zoeken wij nog leiders.

De prijzen per week bedragen:
voor deelnemers ouder dan 14 jaar: f 46,-
voor deelnemers van 7 t/m 14 jaar: f 36,-
voor deelnemers van 1 t/m 6 jaar: f 26,-
voor baby's wordt niets berekend.

Opgaven, met vermelding van naam, adres, aantal deelnemers, voornamen, geslacht en leef-

tijden – op de dag van aankomst! – van de kinderen, dienen te worden ingezonden aan De Ark, Nunspeet. Na ontvangst van de bevestiging dient f 10,- p.p. overgemaakt te worden op de girorekening van het Humanistisch Verbond te Utrecht, no. 304960.

Het kinderkamp wordt dit jaar op het terrein van De Leemkule te Hattum gehouden in de week van 21-28 juli. Met De Leemkule hadden we vroeger al prettige ervaringen: in 1956 wordt voor ons gereserveerd een gebouw met een eetzaal, keukentje en een slaapzaal en voorts – voor de jongens of de meisjes – een aantal royale tenten, die voorzien zijn van houten vloeren en bedden.

Kinderen van 7 t/m 13 jaar – leeftijd op 21 juli – zullen onder leiding van oom Gerrit, tante Door en dochters Hillmann en prima verzorgd door de keukenstaf van De Leemkule, in Hattum een heerlijke week hebben.

De prijs bedraagt f 36,-, waarvan f 4,- verplicht zakgeld. Van dit bedrag dient f 10,- na de ontvangst van de bevestiging op de girorekening van het Humanistisch Verbond te Utrecht, no. 304960, gestort te worden en f 26,- vóór 1 juli a.s.

De reis zal zoveel mogelijk worden georganiseerd. Mededelingen hierover en over talrijke andere zaken volgen t.z.t. per circulaire.

Aanmeldingen, met opgave van naam, adres, geslacht en leeftijd (op 21 juli) aan De Ark, Nunspeet.

De HJB organiseert maar liefst drie paaskampen, n.l. te Noordwijk, Havelte en in Z.O. Utrecht en één pinksterkamp bij Apeldoorn. Verder twee tentenkampen op Terschelling: van 14-21 juli o.l.v. Ir. W. Geerts en van 21-28 juli o.l.v. H. de Gans. Prijs plm. f 25,- p.w.

Over alle kampen verstrekt D. van Kreveld, Wassenberghstraat 57e, Groningen, inlichtingen.

De HJG zoekt een mooi plekje in de Ardennen voor een tentenkamp, dat gehouden wordt van 5-11 augustus. Prijs max. f 25,-. Inlichtingen verstrekt mej. M. Westerhof, Wilgenstraat 94, Haarlem.

De SVHG houdt twee kampen voor scholieren: een vast kamp van 17-24 juli op Schouwen-Duiveland (leeftijd 15-19 jaar) en een trek-kamp vanaf Hulshorst van 26 juli-2 augustus

met een – behalve voor de ouders – „geheime” route. Leeftijd 13 t/m 16 jaar. Prijs per kamp f 26.50. Inlichtingen bij mej. J. M. Hollaar, Rapenburg 105, Leiden.

ARK-PROGRAMMA 1956

Het pinksterkamp begint op 19 mei en eindigt op 21 mei des avonds. De prijs bedraagt f 15,-, voor kinderen onder 11 jaar f 12,-; bij verblijf tot 22 mei na het ontbijt resp. f 2,- en f 1.50 méér.

Voor kinderen van 8-14 jaar is er in het jeugd geheel van De Ark een eigen kamp van 19-22 mei onder goede leiding. Kosten f 16,-.

De kinderkampen worden in het jeugd geheel gehouden van 21 juli tot eind augustus voor kinderen van 8 t/m 13 jaar. Prijs f 36,- per week.

De huisvrouwenbijeenkomst begint op 14 mei 's middags en duurt tot 18 mei. Mevrouw Treurniet-Wiersma leidt de bijeenkomst; de prijs bedraagt f 20,-. Bij voldoende belangstelling wordt begin juni nog een tweede bijeenkomst gehouden.

De bejaardenbijeenkomsten worden weer in september georganiseerd: nadere gegevens volgen t.z.t.

Voor de kinderen in de kinderkampen op De Ark en in de Leemkule te Hattum is een ongevallenverzekering gesloten. Extra kosten hiervoor worden niet in rekening gebracht.

De administratie van De Ark, Belvédèrelaan 14, Nunspeet, zal u graag nadere inlichtingen verschaffen over de mogelijkheden m.b.t. individueel verblijf, konferenties, studieweken, schoolreisjes, enz.

Kom eens naar uw eigen huis!

Testamentaire Beschikking

★

Degenen die het Humanistisch Verbond willen gedenken bij testamentaire beschikking, verzoeken wij daartoe de volgende vorm te kiezen:

‘Ik vermaak aan het Humanistisch Verbond te Utrecht de som van uit te keren binnen maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten’.

Humanisme en Religie

een serie opstellen van
J. P. van Praag, D. H. Prins,
P. Schut, G. H. Streurman,
H. Redeker en Kwee Swan Liat.

Ingenaaid f 1.90

Bestellingen op post-giro 304960
t.n.v. Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht
of bij de plaatselijke gemeenschappen

Abonneert U nu op

„REKENSCHAP”

Drie-maandelijkse tijdschrift voor wetenschap en cultuur

Uitgave van de Stichting Socrates

Een greep uit de inhoud van het jubileumnummer van dit tijdschrift (derde jaargang nr. 1, februari 1956):

J. P. van Praag:	Rekenschap van het Humanisme
H. Bongers:	Bouwstenen tot de geschiedenis van het Hum. Verbond
P. A. Pols:	Tien jaar Praktisch Humanisme
Libbe van der Wal:	Twee filosofische wegbereiders
F. P. Huygens:	Verkenningen in de voorhoede
H. Hawton:	The Humanist International
Hella S. Haasse:	Een variatie op het thema:

„De Kunstenaar in het luchtledig.”

Abonnementsprijs f 7.50 per jaar

Losse nummers (ook het jubileumnummer!) f 2.-

Geef U op aan de administratie van de Stichting Socrates, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Film op de bres voor het recht

Zoals iedere kunstenaar heeft ook de film-kunstenaar, de regisseur, zijn speciale aanpak van de stof, zijn speciale stijl, zijn speciale voorkeur voor bepaalde onderwerpen. Bij sommigen is die voorkeur zeer uitgesproken (denk maar eens aan Hitchcock, de „master of suspense”, die uitsluitend superieure „thrillers” maakt), bij anderen komt hij minder duidelijk tot zijn recht, vooral ook, omdat regisseurs lang niet altijd zelf kunnen uitzoeken welke filmstof zij willen bewerken. Zo kennen we vooral in Amerika regisseurs, die één enkele of enkele uitnemende films gemaakt hebben, waar zij klaarblijkelijk hun hele hart in konden leggen, naast een rij kleurloze produkten, die elk persoonlijk stempel missen (een frappant voorbeeld hiervan is John Ford, die de voortreffelijke films „Grapes of Wrath” en „The long Voyage Home” regisseerde, maar ook een kitschig misbaksel als „The long Gray Line” op zijn naam heeft staan).

Daartegenover vinden we bijvoorbeeld een Franse regisseur als de voormalige advocaat André Cayatte, bij wie het bloed klaarblijkelijk kruipert waar het niet gaan kan: al zijn films houden zich bezig met het recht, met rechtbankpraktijken en vooral met gerechtelijke misstappen en misstanden.

Zijn eerste film „Justice est faite” (Het proces-Elsa Lundenstein) keerde zich tegen de jury-rechtspraak, waarbij allerlei persoonlijke motieven het vonnis kunnen beïnvloeden. Zijn tweede „Nous sommes tous les assassins” (Wij zijn allen moordenaars) was een gruwelijk, indrukwekkend en onvergetelijk pleidooi tegen de doodstraf: In zijn derde „Avant le déluge” (vóór de zondvloed), een zedenschildering van de moderne Franse jeugd, verward en beangst door het dreigende oorlogsgevaar, vormde eveneens een rechtzitting het hoogtepunt en ook in zijn laatste film „Le dossier noir” (Het zwarte dossier), die op het ogenblik in onze bioscopen draait, wijkt hij niet van zijn schema af.

„Le dossier noir” kan men, zo men met alle geweld wil, zien als een doodgewone politiefilm, gemaakt met het raffinement en het gevoel voor nu-

ances waarvan Franse regisseurs in dit genre het geheim bezitten. Maar voor de niet al te oppervlakkige toeschouwer zit er toch heel wat meer achter.

In een stadje, geregeerd en geterroriseerd door een rijke aannemer, arriveert een wel zeer jonge rechter (24 jaar!) Hij is actief en integer, en merkt al spoedig, dat er in zijn rechtsgebied iets niet klopt. Er is namelijk sprake van een geheimzinnig zwart dossier, opgesteld door de inmiddels overleden politikus Le Guen, waarin allerlei minder aangename dingen zouden staan over de aannemer. De verdenking rijst, dat Le Guen geen natuurlijke dood is gestorven. Tegen de wil van zijn superieuren en van de plaatselijke politie, die de zaak maar liever in de doofpot willen stoppen, begint „het rechttertje” een onderzoek. Het lijk wordt opgegraven en in de ingewanden blijken inderdaad sporen van vergif aanwezig te zijn.

Wie is de dader? Er worden er niet één maar twee gevonden. De Parijse politie, die zich eveneens met het geval bemoeit, weet de vrouw, de plaatselijke politie de vriend van de overledene, tot een bekentenis te dwingen met middelen, waartoe men alleen de Duitse Gestapo in staat zou achten.

Twee bekentenissen – maar geen dader. Want Le Guen blijkt niet vermoord te zijn: het ongelukkige jampotje, waarin zijn ingewanden werden be-

Gevangen in een net van intriges en verdachtmakingen. Danielle Delorme – een der verdachten – na een gesprek met de aannemer (Paul Frankeur) in martelende onzekerheid over haar lot.

waard, is besmet door de vergiftigde ingewanden van honden die er voordien ingezeten hebben. En „het rechttertje” is eerlijk genoeg, om het recht zijn loop te laten: het enige slachtoffer is hijzelf, want hij heeft zich onmogelijk gemaakt, het intrigerende „dossier noir” blijkt vernietigd te zijn.

Is „Le dossier noir” een „film noir”? Nee. Een „film noir pur sang” zegt, met regen en melancholie, „zo is het leven en het zal nooit veranderen.” Maar een film die, zoals „Le dossier noir”, een eerlijke sociale aanklacht bevat (zelfs in dit geval een tweeledige: één tegen de mensonterende politiemethoden, één tegen de bijna ongelooflijk primitieve middelen waarmee blijkbaar rechters moeten werken) kan een „film noir” zijn. Die zegt namelijk zó is het leven, maar het zou zo gemakkelijk anders kunnen zijn, als de omstandigheden maar anders waren.

„Le dossier noir” is een buitengewoon boeiende en een buitengewoon eerlijke film, een film gemaakt door een kunstenaar, die zijn stof beheerst en zijn metier verstaat. Ondanks de bijzonder ingewikkelde intrige is hij nergens chaotisch, nergens ondoorzichtig: lot en noodlot van de vele mensen, die er hun kleine of grote rol in spelen, worden logisch in het geheel verweven en hebben hun onmisbare plaats in ver- en ontknoping. Zo werd „Le dossier noir” een der belangrijkste films van het seizoen.

WILLY BERG

Vervolg: Leven als experiment

al ziet men de onmiskenbare symptomen van de ontwikkeling, die van het individuele naar het totalitaire leidt... Aldus Carr. Een weinig opwekkend perspectief.

Niet overtuigend

In de totalitaire staat is geen plaats voor een vrij denken en een onafhankelijk streven. Alles is gereguleerd, verstand. Het leven is niet langer een experiment.

Erg overtuigend lijkt ons overigens de stelling van Carr, dat wij aan de vooravond van een nieuwe totalitaire ontwikkeling staan, niet. Toch heeft het zijn nut Carrs konklusies te overwegen en in ieder geval op te vatten als een ernstige waarschuwing aan de westerse cultuur en aan het humanisme in het bijzonder.

In de Verenigde Staten heeft zich in tegenstelling tot bv. de Sowjet-Unie geen totalitaire en kollektivistische geest ontwikkeld, wel kan men hier spreken van een gevaarlijk konformisme. De Amerikaan leert zich in toenemende mate aan te passen aan het oordeel van de

groep. Dit oordeel is een beslissende maatstaf, omdat men zich wil blijven verzekeren van de waardering en vriendschap van burens, vrienden en gelijkgezinden. Aan de andere kant is de Verenigde Staten een dynamisch land, dat minder aan traditie hecht dan andere landen en waar men kritisch staat tegenover autoriteitsgeloof. Een totalitaire maatschappij is hier niet te verwachten.

De humanist spreekt als zijn overtuiging uit, dat het de roeping van de mens is zijn levensweg in vrijheid te zoeken. De mens, die zijn vrijheid aandurft en zijn verantwoordelijkheid kan dragen, wil mede-arbeider zijn in een vrije, zich ontplooiende gemeenschap. De uniformiteit van de totalitaire staat miskent het wezen van de mens en zijn streven naar zelfexpressie. De uniformiteit, de gelijkschakeling, het geloof in één leider en één waarheid doodt het initiatief en verloochent de verscheidenheid in het menselijke streven en kunnen, verloochent óók de rijkdom van een gevarieerd geestelijk leven, dat alle aspecten van het mens-zijn tot zijn recht laat komen.

P. KRUG

JE BEROEP - een eigen keuze

De tijd der examens nadert, ook het moment dat vele jonge mensen moeten besluiten: „Welk beroep kies ik?”. Hoewel zij, en hun ouders, op velerlei wijze voorlichting ter beantwoording van deze dikwijls moeilijke vraag kunnen krijgen is het goed, dat een boekje als „Je beroep - een eigen keuze” – van B. van der Haer – bij Van Loghum Slaterus is uitgekomen, dat alle moeilijkheden en mogelijkheden op een heldere wijze belicht. Van der Haers uitgangspunt „Het begrip beroep kan je heel moeilijk losmaken van de mens, die het uitoefent” toont al aan, dat hij (gelukkig!) niet schematisch te werk is gegaan. Hun, die nog geen besluit hebben kunnen nemen, raden wij sterk aan v. d. H.'s werkje te kopen en met grote aandacht te lezen. Het kost f 4.90.

IK denk er ZO over

DIENSTWEIGEREN: een humanistische daad? (2)

Naar aanleiding van het artikel van W. Lebbing: „Dienstweigeren: een humanistische daad?” (zie M. en W. van 21 januari 1956) zou ik het volgende willen opmerken. M. i. is dienstweigeren een verre van humanistische daad. In eerste instantie is men geneigd schrijver gelijk te geven. Humanisme is respect voor de mens. Dienstplicht kan voeren tot het deelnemen aan een oorlog, hetgeen niet humanistisch is.

Maar indien wij verder denken, komen wij ook tot de volgende gedachte: ten eerste zal het dienstweigeren van een groep humanisten of andersdenkenden de mogelijkheden, die dit in de zin hebben, niet tegenhouden toch oorlog te voeren, aangezien er genoeg mensen overblijven, die wel dienst nemen. Met dienstweigeren van enkelingen wordt dus geen oorlog voorkomen, daar zullen we het over eens zijn. Stel nu, dat er een oorlog uitbreekt, kan deze humanistische dienstweigeraar het dan met zijn geweten overeen brengen, dat hij met de handen in elkaar zit te wachten hoe anderen, die wel dienst namen er eventueel in slagen hem te verdedigen en in staat stellen straks verder te leven? Vindt hij dat humanistisch? Om een ander zijn leven te laten offeren voor het zijne?

Op enkele uniformzieken, vechtmaniakken en avonturiers na zal niemand gaarne de oorlog ingaan. Maar ik heb toch meer respect voor degene, die, alles achterlatend, tegen zijn zin ten oorlog gaat voor een idealistisch doel dan voor degene, die uit principe thuis blijft zitten om anderen de kastanjes uit het vuur te laten halen, iets, waar wij de wereld evenmin mee verbeteren. Niemand, humanist of niet, doodt in de oorlog voor zijn plezier.

Ten tweede: we zien tegenwoordig dat de grote mogelijkheden met elkaar om de militaire macht wedijveren. Wie het grootste leger en de meeste en beste wapens heeft, is de sterkste en zolang de tegenover elkaar staande mogelijkheden aan geen van beide zijden overtuigd zijn van hun overmacht, beginnen zij geen oorlog. M.a.w., zolang er gelijke machten tegenover elkaar staan waagt geen van beiden een oorlog en is er dus „vrede”. Zou men uit dit oogpunt niet met alle humanistische overtuiging aan de dienstplicht kunnen voldoen? M.i. is dat effectiever dan een ander zich dood te laten vechten. Want in dit geval rust op ons, door het ons afzijdig houden, de dood van velen.

Ten derde: stel dat in geval van oorlog alle doktoren, verplegers, verpleegsters enz., uit humanistische overtuiging dienst weigerden! Dit zou betekenen, dat zij met voorbedachten rade al diegenen die lichter of zwaarder gewond zijn aan hun lot overlaten om, eventueel, te sterven. Is dat erg human?

Zolang niet een ieder op deze wereld zijn eigen belang en machtsgevoelens opzij kan zetten en het beste van zichzelf wil inzetten om op een andere wijze dan door middel van oorlog economische problemen op te lossen, omdat hij inziet, dat oorlog onmenselijk en mensonterend is, is het m.i. de taak en de plicht van een ieder om of een oorlog te voorkomen door het opbouwen van een sterke militaire macht – die de ander voor een oorlog doet terugschrikken – of, indien de oorlog toch mocht uitbreken, te trachten er zo snel mogelijk een einde aan te maken en daarmee zoveel mogelijk mensenlevens (zo misschien niet het eigen) te sparen.

Laten we alsjeblieft, met onze humanistische idealen, nuchter en redelijk blijven en niet door een slappe houding het de andersdenkende tegenstander gemakkelijk maken onnodig leed over de hele wereld te brengen. Denk nog maar eens terug aan de gebroken-geweertjes-politiek van vóór de laatste oorlog en hoeveel heil ons dat heeft gebracht!

J. M. LOURENS

Schrijfster maakt zich tot tolk van een groot deel van ons volk, dat met angst in het hart getuige is van de bewapeningswedloop. Laten we ons over de mogelijke gevolgen van deze machtsstrijd geen illusies maken. Ik geloof zelfs, dat het algemeen gevoelde alternatief vrijheid of diktatuur beter kan, zelfs móet worden vervangen door leven of vernietigd worden.

Als een oorlog mocht ontbranden – en voor het voeren ervan worden de legermachten gebruikt, die nu nog dienen voor het creëren van een evenwicht tussen Oost en West – loopt ons leven groot gevaar, dat van de soldaat net zo goed als dat van de burger. Bewapening wordt gezien als een noodzaak, het is geen oplossing, hoogstens een ekskuus voor de menselijke onmacht het anders te doen. Wie de vrede wil – en dan niet vrede tussen aanhalingstekens – kan die vrede geen kwadere dienst bewijzen dan ervoor te demonstreren met oorlogstuig binnen zijn bereik.

W. J.

Dienstweigeren (3)

Met ons de vraag „Dienstweigeren, een humanistische daad?” voor te leggen heeft de heer Lebbing naar mijn oordeel „de kat de bel aangebonden”. Immers, voor ieder die werkelijk ernst maakt met z'n humanistische levensovertuiging moet het militair bedrijf met zijn merkwaardige mentaliteit en zijn uiterst kostbare miljarden verslindende, telkens snel verouderende apparatuur wel één van de moeilijkste levensvraagstukken zijn. En ouders, die met zorg en toewijding het ontluikende leven van hun kind hebben pogen te leiden en trachten te verheffen tot die adelom des geestes waarin alleen de mens als waarlijk mens kan leven, zullen ongetwijfeld weezin in zich voelen opkomen, wanneer ten slotte – als de specifieke „finishing touch” van die opvoeding – de staat dat jonge leven opeist en africht voor het gebruik van de bajonet.

Het humanisme, als ondogmatische levensbeschouwing, moge op dit gewetensconflict van elk denkend mens geen antwoord hebben, nochtans wordt ieder vroeger of later en min of meer bewust met deze „uitdaging van het geweld” gekonfronteerd, en hij zal als hij geen genoeg kan nemen

met een uitvlucht – intellectueel of anderszins – er mee in 't reine moeten komen.

In de rijen van de humanisten ontmoeten wij vóór- en tegenstanders van de dienstweigeren, zoals wij in onze kring vóór- en tegenstanders ontmoeten van het socialisme, de doodstraf, e.d. Objektief-filosofisch gezien is dit een onaantastbare en juiste stelling van het Verbond. Maar subjektief, in de levenspraktijk, moeten wij bewust stelling nemen en kan maar één houding de „menselijke” (humanitas) de juiste zijn, zoals er maar één waarheid kan zijn.

Ik geloof dat de humanistische mens, d.i. voor mij de vrije, onzelfzuchtige en universeel denkende mens, een mens zonder keus is. Oorlogen worden gevoerd om economische belangen, uit ideologische of godsdienstige motieven, dan wel om het kultuurbezit van een bepaalde groep of volk. Zij staan diametraal t.o.v. het leven in zijn universele aanzicht en dit is toch de wijze, waarop de humanist het leven in zijn gevarieerde expressies ervaart en aanvaardt?

De moderne psychologie heeft aangetoond, dat alle kultuurinstellingen gebaseerd zijn op kollektieve banden, derhalve zijn zij statisch, konservatief en zij hebben de neiging zich te verzetten tegen de stroom van het leven, het steeds weer regenererende. De sociale organisatie, als de uitdrukking van een bepaalde kollektiviteit, heeft zijn bestaan te danken aan de angst van de enkeling, aan de animale instinktsangst, waardoor onze daden onbewust worden gericht, en waarmee allerlei uitingen van agressie en haat inherent zijn. Op deze instinkten in de mens moet de oorlogsleiding een bewust beroep doen. Doch de individualiteit, die de waardigheid en de majesteit van de mens uitmaakt, wordt in dit affekt-beladen psychische krachtveld meegesleept en vernietigd. (vgl. Jung en Meerlo). Is het evenwel niet de zin van het leven, dat dat wat de mens van het dier onderscheidt, wordt ontwikkeld i.p.v. gedood?

Uit dit inzicht in de werkingen van het kollektieve onbewuste volgt de visie, dat de maatschappij de projectie is van de psychische of innerlijke gesteldheid van zijn enkelingen, die deze maatschappij vormen. Kan de dienstweigeren een positieve bijdrage zijn tot de wereldvrede, volgens de hierboven uiteengezette these is zij als zodanig onvoldoende om deze te bewerkstelligen. Ook de persoonlijke relaties van de mens moeten afgesteld zijn op geweldloosheid op de verschillende levens-niveaus, hetgeen logisch uit het voorafgaande volgt. M.a.w. de mens moet elke naaste met begrip, tolerantie en eerbiediging naderen, hetgeen eerbied, naijver, bevooroordeeldheid e.d. affekten uitsluit.

Zo wordt het geestelijk klimaat geschapen, waarvan harmonie onder de mensen onderling en vrede onder de volken het gevolg zal zijn.

J. A. GERZON

NA TIEN JAAR

Het verheugt me dat de redactie besloten heeft het artikel van me, dat ze 21 jan. '56 ontving in M. en W. op te nemen en van een onderschrift te voorzien. Niet omdat ik de methode van het werken met onderschriften zo gelukkig acht. Ik voel er altijd enigszins een geringschatting van het oordeel van de lezer in, alsof hij zelf niet kan uitmaken of het artikel, waar het om gaat, juist of onjuist is. Maar in dit geval is het misschien wel goed omdat het me op korte termijn de gelegenheid geeft de redaktionele en hoofdbestuurlijke argumenten kritisch te bekijken en zo mogelijk te weerleggen. Ik mag misschien wel, voor ik hieraan begin, met vreugde constateren dat de onderschriften op een prettige manier gesteld zijn – waaruit men alsjeblieft niet moet lezen dat dit anders niet het geval zou wezen! – en dat een verdere discussie dus allicht verheldering en benadering van elkaars standpunten mogelijk maakt.

Om dan met de redaktionele bijdrage te beginnen: Schut zou schromelijk overdrijven als hij zegt: „Hebt gij leden van het H.V. en lezers van M. en W. in de afgelopen vier of vijf jaar iets gemerkt van een systematische aktie in ons blad, in onze gemeenschappen, door de radio, op onze stu-

diedagen om mee te werken aan de hemeltergende en onnodige ellende waarin tweederde der mensheid verkeert, een einde te maken? Ik niet!” De woorden waar het hier speciaal op aankomt, *systematische aktie*, heb ik voor de duidelijkheid onderstreept. De redactie neemt nu een lijst op van artikelen die in een tijdsverloop van iets meer dan twee volle jaren over dit probleem en over het militaire vraagstuk in M. en W. zijn opgenomen. De redactie houde me ten goede, maar in 1952 is reeds een motie op het kongres in Gouda aangenomen waarin regelmatige voorlichting inzake deze materie werd gevraagd, in 1953 is dit nog eens herhaald en wanneer de redactie nu ook eens een lijst van de artikelen die over deze problemen in die twee jaar in M. en W. zijn verschenen opmaakt, zal men zien dat die zeer veel kleiner is! Er is dus vooruitgang wat dat betreft, maar van een *systematische aktie* is zelfs in M. en W. van 1954 en 1955 geen sprake, om nog maar niet van een dergelijke aktie in onze gemeenschappen, de radio of onze studiedagen te spreken.

Voorts merkt de redactie op dat het er bij haar niet in wil dat er leden van het H.V. zouden zijn die niet ernstig verontrust zijn over de hongersnood

die in grote delen der wereld nog wordt geleden, die niet met diepe ernst zich bezinnen op het ontzaglijke gevaar dat de moderne bewapening betekent voor de gehele mensheid" enz. Wel, ik ben er van overtuigd dat de redactie hier aan de optimistische kant is en dat er nog niet weinig leden zijn die „de volken zo ver weg" vinden¹. en die over de bewapening zeggen: „Ja dat kan nu eenmaal, — helaas natuurlijk! — niet anders, we moeten ons verdedigen als de Rus komt," een argumentatie die nu niet bepaald veel met diepe ernst te maken heeft. Van diepe ernst gesproken: Is de redactie bereid alle H.V.-leden de kost te geven waarbij alleen maar bij het horen van de woorden „De derde Weg" de haren steil overeind gaan staan; die er geen woord over willen horen? Dan gaat ze failliet hoor!

Alweer, ik eis volstrekt niet dat alle H. V. leden voorstanders van de derde weg moeten zijn, maar acht een dergelijke reactie, die ik veelvuldig heb gekonstateerd, nu niet bepaald getuigen van diepe ernst en grondig onderzoek. Trouwens over het bewapeningsprobleem zijn in het redaktionele lijstje slechts drie artikelen genoemd; toch wel een schrale oogst voor twee volle jaren.

Ben ik te optimistisch ten aanzien van deze problemen? Ben ik te optimistisch als ik meen, „dat een klein groepje mensen als de Nederlandse georganiseerde humanisten inderdaad in staat zou zijn iets wezenlijks te veranderen als dat groepje lieden maar voortdurend zijn stem deed horen"? Inderdaad, dat meen ik, maar dan moet die groep — want zo klein is hij ook weer niet — dat eensgezind doen en dan kon wel eens blijken, dat juist door die aktiviteit die groep snel aan omvang en invloed won! Onze tijd vraagt, verlangt, *eist* een dergelijke aktiviteit. Mag ik M. en W. van 3 maart '56 citeren, waarin uit de jubileum-redevoeringen o.a. het volgende is opgenomen: „Mr. In 't Veld meende, dat het christendom zwak staat in de strijd der ideologieën, die in het oosten op gang is, en dat het humanisme in die strijd een steeds grotere rol moet gaan spelen, omdat het de ideeën van geestelijke vrijheid en sociale gerechtigheid ongeschonden kan uitdragen!" Wat, waarde redactie, is in de afgelopen vijf jaar anders de kern van mijn betogen geweest, dan juist deze noodzaak en deze verantwoordelijkheid te onderstrepen? Ik ben van mening dat, wanneer H.B. en redactie direkt in 't najaar van 1951 en begin '52 deze aktie aangepakt hadden, in ons land een andere sfeer t.o.v. deze problemen zou ontstaan zijn, dan er nu helaas in vele gevallen nog bestaat, tot welzijn van de geestelijke standing van ons volk en van het Humanistisch Verbond.

over te denken, te spreken en te handelen, maar wel: *deze* verschillende beschouwingswijzen van dit probleem behoort hij te kennen, opdat hij niet konformistisch met de heersende machten meeloopt.

Er is en wordt in de richting van bewustmaking wel iets gedaan maar het grootste deel van de energie van het Verbond wordt meer en meer besteed aan wat men het „praktisch humanisme" noemt, — dat ik op zichzelf van harte toejuich, — doch deze aktiviteit eist niet alleen de werkkraft van steeds meer leden van het Verbond op, maar dringt het ook sterker in de richting van konformisme met de bestaande verhoudingen. Wie de mensen aan het denken brengt over de fantastische bedragen die *per dag* aan bewapening worden uitgegeven en ze tegelijkertijd laat zien dat op de noodzakelijkste uitgaven in de strijd tegen honger en ziekten — die veel minder dan het duizendste deel bedragen — wordt beknipt, loopt een lelijke kans om in de verkeerde hoek gezet te worden en bij regering en besturen aan een dichte deur te kloppen.

Inderdaad, mijn kritiek is in de loop der jaren niet veranderd, maar hij vond vrijwel geen gehoor en de tendens naar „erkenning" werd steeds sterker! Mag ik het artikel van Bongers over de B.B. in M. en W. van 22 okt. 1955, nog eens in de aandacht van de lezers aanbevelen, daar ziet men duidelijk in welke mate we ons met het streven naar erkenning op glad ijs hebben begeven!

Wanneer het H.B. hier weer zegt, evenals op het Arnhemse kongres, dat mijn uittreden uit het H.B. niet door deze kwesties maar door een verschil van opvatting over de procedure bij de behandeling van de beginselverklaring is veroorzaakt, is het er alweer naast. Ik moet er dan op wijzen dat ik inderdaad eind november 1954 om deze reden voor het H.B. bedankt heb, maar dat ik eind januari '55 op verzoek van het H.B., door bemiddeling van Joh. Jansen, dit bedanken heb teruggenomen. Ik zou dan op normale wijze *aftreden*, want vlak daarna liet hij me dezelfde avond, de lijst van kandidaten zien die het D.B. voor de voltallige hoofdbestuursvergadering had samengesteld, waarop ik niet vermeld stond. Voor het jaar 1955-1956 wenste het H.B. me dus niet kandidaat te stellen onder het motto: „Schut is een lastige vent, hij is er nu eenmaal uit (wat dus niet meer waar was!) laat hem er maar uitblijven". Men zal wel kunnen begrijpen, dat ik op kandidaatstelling door het toenmalige H.B. ook verder geen prijs stelde. Zo ligt de zaak en niet anders.

Tenslotte: Schut konstrueert een tegenstelling tussen leiding en Verbond! Schut konstrueert niets. Hij *konstateert* dat het H.V. op de verkeerde weg is en hij weet, — hij spreekt nogal eens met leden overal in het land, — dat meer H.V.-leden er zo over denken dan het H.B. wellicht meent. Als het H.B. zijn oor eens bij de H.J.G. te luisteren legt, zal het wellicht tot andere gedachten komen! Zo citeer ik uit het maandblad „Standpunt", in febr. 1956 uitgegeven door de afd. Haarlem van de H.J.G. het volgende: „Zoals wij hierboven schreven streeft het H.V. ernaar in de Nederlandse samenleving een erkende en gerespekteerde plaats in te nemen. Dit is noodzakelijk wil men praktisch iets bereiken. Het gevaar bestaat echter dat het Verbond om deze positie te bereiken niet kritisch en non-konformistisch genoeg tegenover onze samenleving komt te staan. Soms schijnt het H.V. huiverig openlijk de konsekwenties van zijn humanisme te verkondigen uit vrees dat de tegenstanders „zie je nu wel" zullen roepen. De strijd van het humanisme tegen vervlakking is bijna geheel gericht op geestelijke verzorging van individuen. Maar al komt vervlakking tot uiting in het individu, het is een sociaal verschijnsel met sociale oorzaken... In het politieke en economische leven voelt de mens zich een machteloos radertje dat willoos mee moet draaien in een grote machine... In deze samenleving kan het humanisme alleen non-konformistisch zijn en naar verbeteringen streven" (uit het artikel „Tien jaar Hum. Verbond").

Een van de schrijvers van dit artikel werd op de algemene vergadering van de H.J.G., die 10 en 11 maart 1956 gehouden is, gekozen tot lid van de redactie van de „Libertijn", orgaan van de H.J.G. De *gehele redactie* die daar is gekozen behoort tot de „Standpunt" groep.

Schut *konstrueert* niets, hij *konstateert*, en hij *hoopt van harte* dat in de komende jaren het Humanistisch Verbond het onmiskenbaar duidelijke signaal zal geven tot een zegetocht des vredes, een zegetocht tegen honger en ellende waar ook ter wereld.

P. SCHUT

(Diskussie gesloten)

¹⁾ Op de studiedag over sociale gerechtigheid in Heerenveen 11-3-'56 had ik dit probleem duidelijk aan de orde gesteld. Daar werd me juist met deze woorden gezegd, dat ik niet konkrete genoeg was geweest.

De Amerikaanse kultuur in vogelvlucht

In nog geen honderd bladzijden druks, geïllustreerd met verscheidene sprekende foto's, geeft de Amerikaan Albert Harkness een overzicht in vogelvlucht van de Amerikaanse kultuur vanaf het pionierstijdsperk tot de tweede wereldoorlog. („De Amerikaanse kultuur in vogelvlucht". Uitgave: Servire, prijs f 2.95).

De lezer slaat het boekje open met de gedachte dat men in een zo gering aantal bladzijden toch moeilijk iets van waarde kan schrijven over een zo belangrijk onderwerp in zo'n groot gebied. Maar al lezende merkt hij dat zo iets inderdaad kan, mits men de stof waarover men schrijft in zijn geheel beheerst, en dat doet de auteur. Zijn boekje zal menige lezer doen inzien dat het met die Amerikaanse kultuur nog niet zo gek is gesteld als sommigen, en vooral zij, die nooit in de States waren, ons willen doen geloven.

Het boekje is kultuur-filosofisch verantwoord, omdat het niet slechts een opsomming geeft van schrijvers, schilders, bouwmeesters, komponisten enz. gedurende bijkans drie eeuwen maar omdat het de werkelijke aard van de Amerikaanse beschavingsgeschiedenis schetst, die zo nauw verbonden is met het puritanisme — dat de eerste immigranten uit Engeland meebrachten — het pionierschap en het materialisme, ook wel pragmatisme geheten. Dit pragmatisme, dat de voorkeur geeft aan de proefondervindelijke methode boven theoretische abstrakties en dat zoveel van het Amerikaanse karakter verklaart, zoals zich dat op verschillend gebied manifesteert.

Men leert hoe de Amerikanen telkens weer beïnvloed zijn door Europa en zich ook telkens

weer tegen die Europese geest verzet hebben, als die te ver doordrong in letteren, schilderkunst en bouwkunst, om er dan hun eigen nationale, zelfs chauvinistische stempel op te drukken.

Voor hen die weinig over Amerika gelezen hebben, kan dit boekje een uitstekende inleiding zijn en de meer ontwikkelde zal er zeker ook nog genoeg nieuws uit putten. Bovendien bevindt zich achterin nog een uitvoerige lijst over te raadplegen lektuur op literair en ander kunstgebied evenals op politiek, sociologisch en filosofisch terrein. Rest ons nog de uitmuntende vertaling van Jacques de Haan te prijzen. Knap werk!

H. A. P.-S.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofredakteur: dr. H. Bongers. Redaktiesekretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie en advertenties: Bleyenburghstraat 1, Utrecht. Tel.: 10163. Postgiro 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— per regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,50 p. jaar, voor niet-leden f 6,—. Buitenland f 6,50. Losse nummers: f 0,20.

Prof. Baan over moorden en zedendelikten

Een aantal zedendelikten en moorden hebben in de afgelopen tijd de aandacht van pers en publiek gevraagd. Een verslaggever van het „Nieuw Utrechts Dagblad” had hierover een onderhoud met de psychiater *prof. dr. mr. P. A. H. Baan*, die o.i. zeer terecht een kritisch en waarschuwend geluid liet horen ten aanzien van onderwijs en geestelijke zorg:

„De schooljeugd weet op de landkaart precies aan te wijzen waar Siam of Londen ligt, maar zij wordt niet ingelicht over de verhouding tussen man en vrouw en hoe ze later met een lid van de andere sekse moet verkeren”, konstateert *prof. Baan*. De lichamelijke zorg voor de jongeren wordt tot in de perfectie doorgevoerd. Er zijn schooltandartsendiensten, op vele scholen wordt aan jeugdige leerplichtigen melk verstrekt. Er is een bevolkingsonderzoek op tuberkulose, waarin ook de jeugd wordt betrokken. Maar aan een gezonde psychische ontwikkeling van het schoolkind wordt nog te weinig aandacht besteed.

Professor Baan neemt dit hiaat in de vorming van het opgroeiende kind hoog op. Hij toont zich ongerust over het tekort aan onderwijzend personeel. De ervaring heeft hem met tragische voorbeelden duidelijk gemaakt, dat een gebrek aan voorlichting op latere leeftijd dikwijls de oorzaak was van zedelijke ontsporingen. Volgens prof. Baan zal een verbetering van de geestelijke volksgezondheid bij de jeugd moeten beginnen. In een complex van hervormende maatregelen heeft hij dan ook een vooraanstaande plaats toegedacht aan de scholen.

Juist omdat professor Baan er van overtuigd is, dat in onze huidige maatschappij nog zoveel voorwaarden ontbreken om tot een verantwoordelijke psychische hygiëne te geraken, spreekt hij met nadruk over de noodzakelijkheid om de geestelijk gestoorde mens in zijn morele nood te leren begrijpen...

„De nawerking van de oorlog met een daarmee gepaard gaand zedelijk verval is nog steeds merkbaar”, aldus *prof. Baan*. „De delinkwenten komen het meest voor in de leeftijdsgroep tussen twintig en veertig jaar.” Zij waren nog kinderen of geestelijk onvolgroeide mensen toen de oorlog uitbrak, die de zedelijke normen verstoorde.

Ook de economische factoren zijn van een niet te onderschatten betekenis. Grote gezinnen zijn te kleinbehuist. De ouders gaan intiem met elkaar om in het bijzijn van hun kinderen. De nieuwsgierigheid van de jeugd wordt daardoor opgewekt en het gevolg is vaak, dat de kinderen onderling seksueel contact hebben.

Volgens *prof. Baan* moeten de daders van aanrandingen met geweldpleging of bedreiging over 't algemeen gezocht worden in de lagere milieus; in gezinnen, die in sociaal en economisch opzicht zware tegenslagen hebben ondervonden. (Schennis van de eerbaarheid in een vorm, die niet meer dan aanstootgevend is, komt zowel in de lagere milieus als onder de beter gesitueerden voor).

„Deze mensen mogen in hun geestelijke nood, die in de toekomst opnieuw aanleiding zou kunnen worden tot ontsporingen, niet alleen gelaten worden,” meent *prof. Baan*. En hij voegt er aan toe: „Hoewel er in de laatste jaren veel ten goede is veranderd op 't terrein van de geestelijke volksgezondheid is het helaas nog een vrome wens gebleven, dat alle delinkwenten in aanraking worden gebracht met een psycholoog of psychiater tijdens de straffijd.”

Het is het ideaal van *prof. Baan* de gevangenen tot instituten te maken, waarin de delin-

kwenten worden voorbereid op hun terugkeer in de maatschappij...

„Voor elk geval is een oplossing te vinden,” herhaalt hij aan het slot van het vraaggesprek. Deze overtuiging steunt op een langdurige ervaring. Praktische oplossingen van deze vraagstukken, die doorlopend een bedreiging vormen voor de maatschappij, zijn echter slechts dan mogelijk als de psychiater voldoende gelegenheid wordt gegeven om de zedendelinkwent en het milieu waaruit hij is voortgekomen, zorgvuldig te bestuderen.”

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr W. J. Jong en H. Kuysten. Administratie-adres: Postbus 246, Rotterdam. Postgiro 445129 Abonnementsprijs f 3,— per jaar

Belasting-consultatiebureau

„Fiscaal instituut”

o.l.v. B. en T. M. Hamstra

Kantoren:

Groningen, Taco Mesdagstraat 42
Telefoon 26194

Zwolle, Wilhelminastraat 12
Telefoon 6278

De kerkelijken zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel „Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de Secretaris W. DE HAAS, Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W.

Wie weet geschikt

vakantieadres

van 26 juli tot 11 augustus, voor kalme jongen 8 jaar

Brieven Graaf Aelbrechtlaan 45, Amstelveen

Heden overleed, tot onze diepe droefheid, na een langdurig smartelijk, doch geduldig gedragen lijden, onze Vader en Zoon, Behuwdzoon, Zwager en Neef, de Heer

Johannes Pieter Bogaard,

Weduwnaar van Adriana Maria Groeneweg,

In de ouderdom van 53 jaar.

LEO

Weduwe M. A. BOGAARD-de Bruijne
Weduwe L. GROENEWEG-Weeda

Deventer:

A. GROENEWEG
S. H. GROENEWEG-van der Straaten
F. GROENEWEG
J. GROENEWEG
E. GROENEWEG-de Munter

Dordrecht, 14 maart 1956
Prins Bernhardstraat 39

Voor muzikale leerling

+ 7-8 jaar, heb ik in bruikleen (n.t.k.) een $\frac{1}{2}$ viooltje met stok. Er is een kleine muzikale test aan verbonden.

Elly van Ruth, Viool-lerares.
Rotterdam, Tel. 49730.

Gez. levensl. dame, 65 jaar, v.g.h., alg. ontw.

zoekt kennismaking

met dito dame of heer te Amsterdam.

Brieven onder nr. maart 6 bur. van dit blad

Voor vac., weekend of permanent

pension aangeboden

ook voor ouder echtpaar met event. verpleging, uitz. bos. Adres: Drift 78, Doorn

A.s. echtpaar (b.b.h.h.) zoekt, tegen 1 mei a.s. of eerder, passende

WOONRUIMTE

(bij voorkeur ongemeubileerd)
in Den Haag of omgeving.

Brieven onder nr. maart 7 bur. van dit blad

Jonge vr., werkzaam bij Hum. Verbond,

zoekt rustige kamer

in landelijke omgeving ten N. of N.O. van Utrecht.

Mevr. Schnelle, Jos. Haydnlaan 74, Utrecht, of tel. 10163, Hum. Verbond.

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie minimaal f 3.— per jaar

De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden

Alle gewenste inlichtingen:

Hoofdkantoor Riouwstr. 186, Tel. 554797, 's-Gravenhage